

Omgevingsanalyse ELZ Noord-Limburg

Oktober 2022

Inhoudsopgave

1.1	Voorwoord.....	3
1.2	Demografisch	4
1.2.1	Bevolking.....	4
1.2.1.1	Bevolking en bevolkingsdichtheid	4
1.2.1.2	Leeftijdscategorieën	4
1.2.1.3	Groene druk, grijze druk en familiale zorgindex.....	5
1.2.1.4	Prognose van de ouderenpopulatie.....	6
1.2.1.5	Bevolking naar herkomst	7
1.2.2	Huishoudens.....	9
1.2.3	Gezondheid en preventie	13
1.2.3.1	Chronische aandoeningen	13
1.2.3.2	Zorgbudgetten:	13
1.2.3.3	Geestelijke gezondheid.....	15
1.2.3.4	Mondzorg	18
1.2.3.5	Kankerscreening	20
1.2.3.6	Bewegen Op Verwijzing.....	20
1.3	Sociaal- economische ontwikkelingen.....	23
1.3.1	Financiële draagkracht.....	23
1.3.2	Socio-economische positie.....	23
1.3.3	Werkloosheidsgraad.....	24
1.3.4	Kansarmoede-index Kind en Gezin	25
1.4	Sociaal-culturele ontwikkelingen	26
1.4.1	Informele zorg	26
1.4.2	Vrijwilligers	28
1.4.2.1	Inzet van vrijwilligers in België	28
1.4.2.2	Profiel van de vrijwilligers in België.....	29
1.4.2.3	In welke sectoren?.....	30
1.5	Technologische ontwikkelingen.....	30
1.5.1	Digitale vaardigheden	30
1.6	Ecologische ontwikkelingen	31
1.6.1	Zorg- en welzijnsaanbod.....	31
1.6.2	Mobiliteit	34
1.7	Conclusie	36

1.1 Voorwoord

**Samen komen is het begin
 Samen blijven is vooruitgang
 Samenwerken is succes**

Henry Ford

Onze Eerstelijnszone bestaat uit 3 gemeenten en 3 steden nl. Bocholt, Hechtel-Eksel, Pelt, Hamont-Achel, Lommel en Peer. Kenmerkend aan ELZ Noord-Limburg is de uitgestrektheid van het grondgebied met veel groen, een bosrijke omgeving, gezellige kleine steden en gemeenten met heel wat toeristische trekpleisters.

Deze omgevingsanalyse brengt factoren in kaart wat een goed beeld geeft van de huidige situatie in onze Eerstelijnszone, wat een trend gaat zijn naar de nabije toekomst toe. Het biedt ons handvatten om beleidskeuzes te maken en het stellen van prioriteiten en uitwerken van acties.

Toch moeten we rekening houden dat een omgevingsanalyse een moment-opname is. In deze VUCA wereld gaan we steeds aandacht moeten hebben voor de snel veranderende factoren.

Deze omgevingsanalyse is gebaseerd op recentste (indien die er zijn) data van het Rijksregister, het InterMutualistisch Agentschap, het Agentschap Opgroeien, het Departement Onderwijs en Vorming van de Vlaamse Gemeenschap en het Datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming, KSZ; zoals gepresenteerd in het dashboard van provincie.incijfers.be. Kwalitatieve data werden verkregen uit een nodenanalyse die in de provincie Limburg is uitgevoerd door de GGZ-netwerken van Limburg.

Vivel heeft handvatten en tools aangereikt om methodisch te werken. De DESTEP-methode helpt om de 6 factoren te structureren. Wij zijn vertrokken van deze DESTEP-methode maar hebben voor deze omgevingsanalyse niet al de 6 factoren geanalyseerd. Dat zal gebeuren in een toekomstige omgevingsanalyse als we naar een meerjarenplan en actieplan toe werken.

Via deze omgevingsanalyse geven we jullie een beeld en inzichten over Eerstelijnszone Noord-Limburg.

1.2 Demografisch

1.2.1 Bevolking

1.2.1.1 Bevolking en bevolkingsdichtheid

Onze Eerstelijnszone Noord Limburg beslaat een gebied met een oppervlakte van 272km² en telt 124.397 inwoners. Onderstaande tabel geeft het aantal inwoners per gemeente weer.

Tabel 1 | Inwoners en bevolkingsdichtheid (2021)

	<u>totale bevolking [aantal]</u>	<u>bevolkingsdichtheid [per km²]</u>
Bocholt	13.268	224
Hamont-Achel	14.349	328
Hechtel-Eksel	12.564	164
Lommel	34.278	335
Peer	16.416	188
Pelt	33.522	400
Noord-Limburg	124.397	275
Vlaams Gewest	6.666.912	489

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

De gemiddelde bevolkingsdichtheid lag in 2021 in het Vlaamse Gewest op 489 inwoners per km².

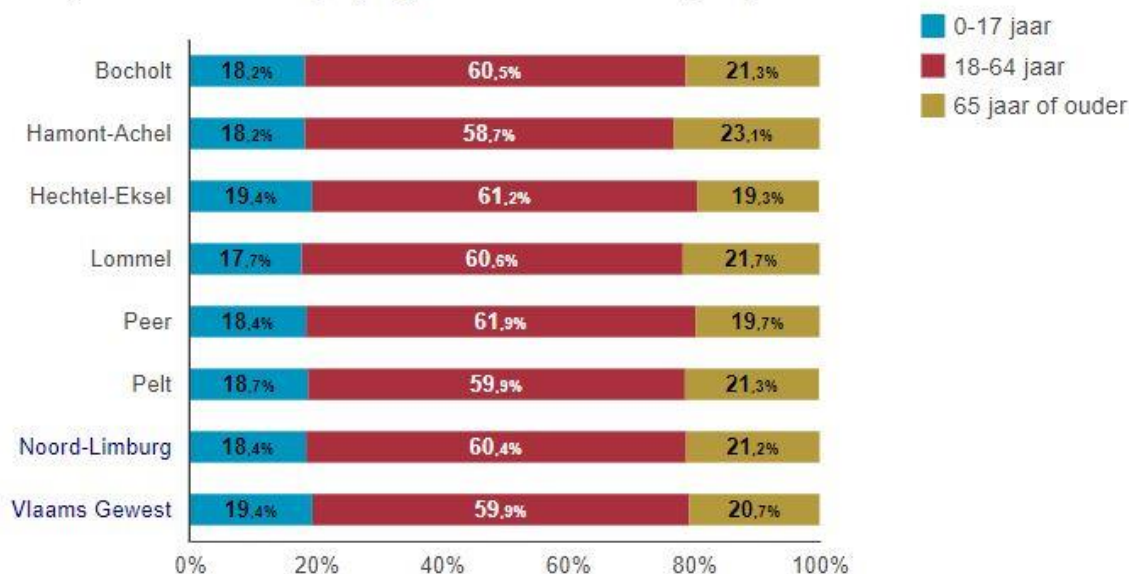
Uit bovenstaande tabel leiden we af dat we een uitgestrekt grondgebied hebben met een lage bevolkingsdichtheid, in vergelijking met Vlaanderen. In de uitrol van onze strategische doelstellingen dienen we hier rekening mee te houden.

1.2.1.2 Leeftijdscategorieën

Onderstaande tabel geeft de leeftijdscategorie weer van de inwoners binnen onze Eerstelijnszone in 2020.

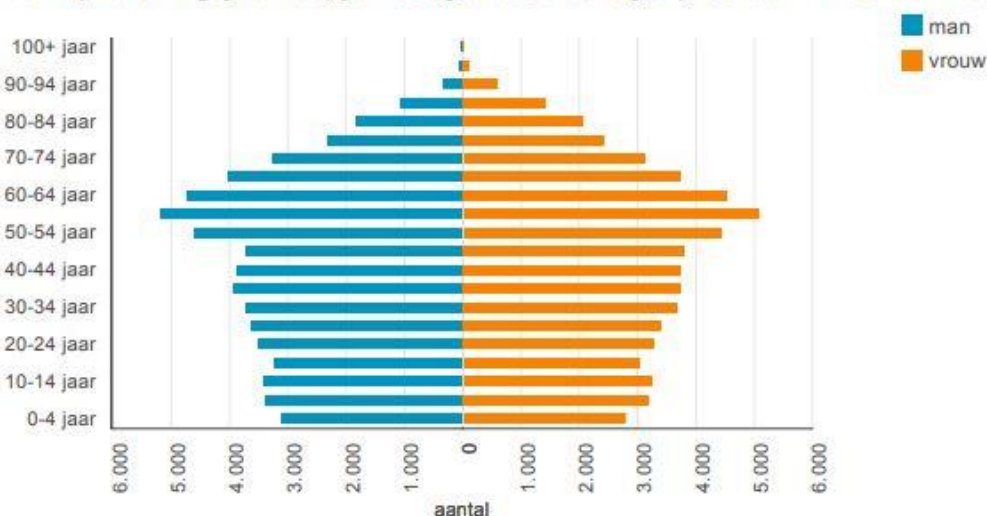
In vergelijking met het **Vlaams Gewest** heeft de **ELZ Noord-Limburg** een **kleiner** aandeel jongeren, een **groter** aandeel bevolking op beroepsactieve leeftijd en een **groter** aandeel ouderen.

Grafiek 1 | Inwoners naar leeftijdsgroep, % t.o.v. alle inwoners (2021)

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Grafiek 2 | Bevolkingspiramide, per leeftijdsklasse van 5 jaar, voor de ELZ Noord-Limburg (2021)

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Grafiek 2 toont de bevolkingspiramide voor onze Eerstelijnszone. Hierop zie je de leeftijdsopbouw van de bevolking, met een opsplitsing tussen mannen en vrouwen. We zien een dat de grootste aantallen in de groep van 55 – 59 jaar vertegenwoordigd zijn. Dit geeft aan dat er over 10 jaar een grote stijging is in de 65+populatie.

1.2.1.3 Groene druk, grijze druk en familiale zorgindex

Een laatste manier om inzicht te krijgen in de leeftijdsstructuur van de bevolking is aan de hand van de demografische coëfficiënten groene druk, grijze druk en familiale zorgindex (Tabel 2). Ze geven telkens een verhouding weer tussen de verschillende leeftijdsgroepen in de bevolking.

De **groene druk** geeft de verhouding van de jongeren (0-19 jaar) op de bevolking van 20 tot 64 jaar. De groene druk geeft aan hoeveel kinderen en jongeren er onderhouden moeten worden door de bevolking op beroepsactieve leeftijd. Bij een hogere groene druk zijn er dus relatief meer jongeren in vergelijking met de bevolking van 20 tot 64 jaar. In 2021 waren er **in ELZ Noord-Limburg** voor 100 personen in de leeftijdsgroep 20-64 jaar 35,0 jongeren.

De **groene druk** is **kleiner in ELZ Noord-Limburg** dan in het Vlaams Gewest.

De **grijze druk** geeft de verhouding weer van het aantal ouderen (65 jaar of ouder) op het aantal inwoners op beroepsactieve leeftijd (20-64 jaar). De grijze druk geeft aan hoeveel ouderen er onderhouden moeten worden door de bevolking op beroepsactieve leeftijd. Bij een hogere grijze druk zijn er dus relatief meer ouderen in vergelijking met de 20 tot 64-jarigen. In het werkingsgebied van **ELZ Noord-Limburg** is de verhouding ouderen/mensen op beroepsactieve leeftijd **36,4**: per 100 mensen op beroepsactieve leeftijd zijn er **36,4** 65-plussers.

De **grijze druk in ELZ Noord-Limburg** is **groter** dan deze in het Vlaams Gewest.

De **familiale zorgindex** geeft de verhouding weer van de hoogbejaarden (80 jaar of ouder) op de 50 tot 59-jarigen. Het is een aanduiding van hoeveel hoogbejaarden er zijn in verhouding tot de bevolking die er normaliter zorg moet dragen. Deze maat wordt vaak gebruikt om in te schatten hoe groot de groep potentiële mantelzorgers is. Hoe hoger de waarde, hoe meer 80-plussers er zijn per 50-59-jarige. In het **Vlaams Gewest** zijn er in 2021 **43,7** 80-plussers per 100 mensen van 50 tot 59 jaar.

Het werkingsgebied **ELZ Noord-Limburg** heeft met **39,0** een **lagere familiale zorgindex** dan gemiddeld genomen in het Vlaams Gewest. Dit omdat we een grote groep in de 50-59-jarige hebben (zie grafiek 2) die binnen 5 à 10 jaar voor de vergrijzing zorgen in onze ELZ.

Toch is het belangrijk om als ELZ voldoende aandacht te hebben voor een groeiende groep van mensen die de rol van mantelzorger op zich moeten nemen. Vaak is deze groep zelf nog beroepsactief en draagt die ook nog de zorg voor kleinkinderen.

Tabel 2 | Demografische coëfficiënten (2021)

	<u>groene druk</u>	<u>grijze druk</u>	<u>familiale zorgindex</u>
Bocholt	34,7	36,4	38,1
Hamont-Achel	35,6	40,7	45,6
Hechtel-Eksel	35,9	32,6	35,0
Lommel	34,0	37,2	36,3
Peer	34,2	32,9	36,2
Pelt	35,9	36,9	42,5
Noord-Limburg	35,0	36,4	39,0
Vlaams Gewest	37,2	35,7	43,7

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

1.2.1.4 Prognose van de ouderenpopulatie

In de tabel 3 hieronder kunnen we terugvinden dat volgens de berekening van “Statistieken Vlaanderen”, ook de vergrijzing van de inwoners een constante stijging blijft vertonen.

Tabel 3 | Vergrijzing [% inwoners >= 67 jaar]

Verzilvering [% inwoners >= 80 jaar]

Gebied	2020	2028	2035	2020	2028	2035
Bocholt	18,29	21,91	24,84	5,79	6,75	8,34
Hamont-Achel	20,11	23,88	26,85	6,99	8,11	9,49
Hechtel-Eksel	16,60	20,97	24,41	5,24	6,24	7,87
Lommel	18,63	22,65	26,28	5,62	7,17	8,85
Peer	16,80	21,62	25,88	5,65	6,43	8,43
Pelt	18,51	21,64	24,37	6,26	6,64	8,56
Vlaams Gewest	18,31	20,58	22,70	6,21	6,88	7,98

Bron Statistiek Vlaanderen

De leeftijdstabellen geven aan dat we moeten rekening houden met een steeds groter wordende oudere bejaarden-groep, met één gemeente die er bovenuit steekt nl. Hamont-Achel. Samen met het gegeven van een uitgestrekt grondgebied en het landelijk karakter van sommige gemeenten dienen we rekening te houden met een steeds grotere minder mobiele PZON -groep.

Ouderen met een niet-Belgische geboortenationaliteit

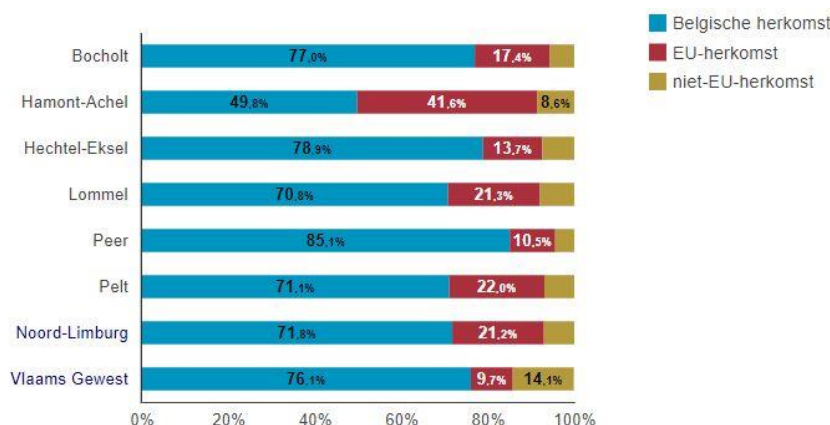
De groep van ouderen zal in de nabije toekomst niet alleen groter, maar ook gevarieerder worden. De gekleurde vergrijzing brengt specifieke uitdagingen met zich mee. Zo worden allochtone ouderen gemiddeld vroeger met gezondheidsproblemen geconfronteerd, hebben ze vaker een slechtere socio-economische positie en kunnen ze kampen met het terugkeerdilemma. De culturele verwachtingen over de combinatie van formele en informele zorg verschillen vaak bij allochtone ouderen. Daarnaast zorgen verschillende drempels ervoor dat allochtone ouderen de weg naar de formele zorg minder gemakkelijk vinden, zoals een te beperkte kennis van het Nederlands en het niet kennen van de bestaande welzijns- en gezondheidsvoorzieningen.

Het gekozen gebied telt 4.071 65-plussers met een niet-Belgische (geboorte)nationaliteit in 2021. Dit komt overeen met **15,4 % van alle 65-plussers**. Ter vergelijking: in het Vlaams Gewest is dit 6,6 %.

(rapport ouderenzorg, Provincies in cijfers)

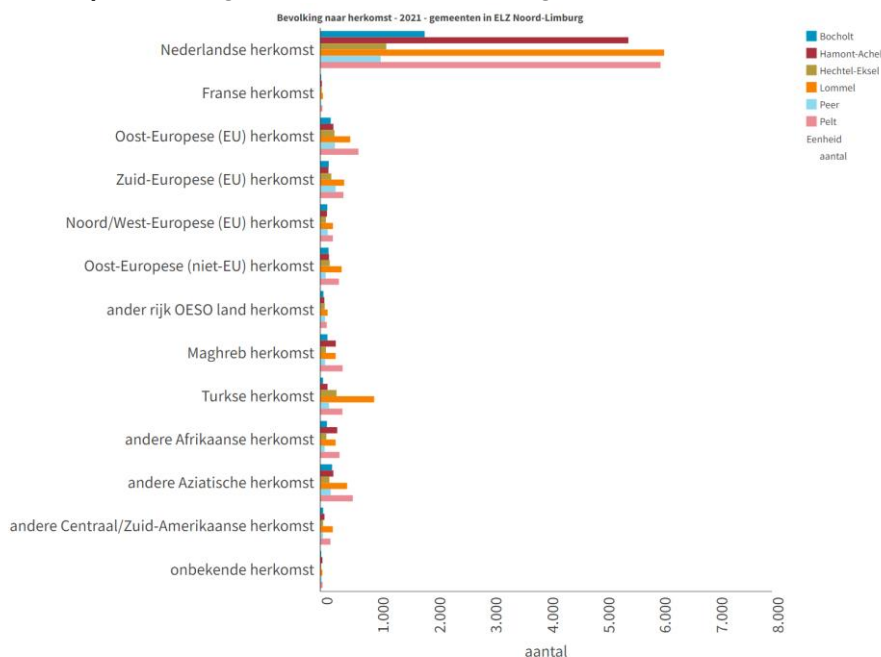
1.2.1.5 Bevolking naar herkomst

Grafiek 3 | Bevolking naar herkomst, % t.o.v. alle inwoners (2021)

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Grafiek 4 | Bevolking naar herkomst 2021 – gemeenten ELZ Noord-Limburg

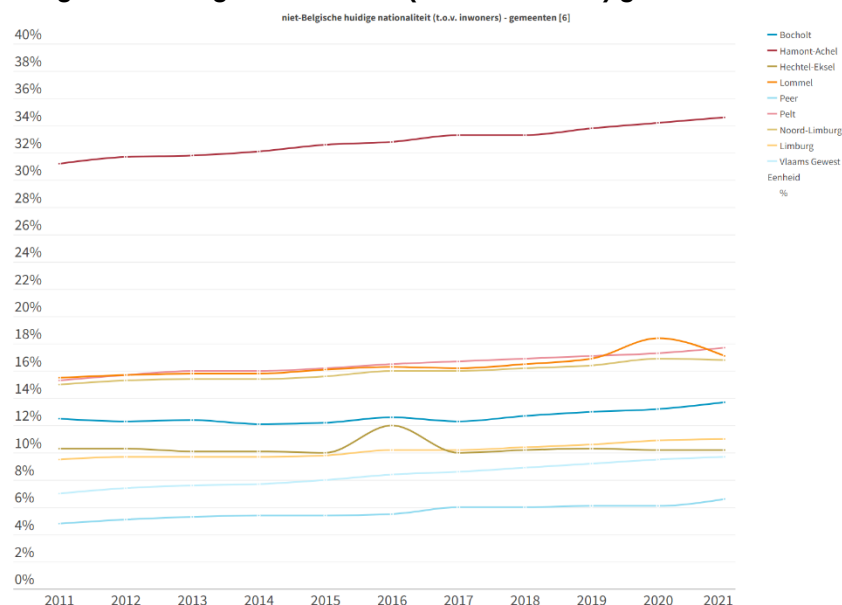

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Bovenstaand grafieken 3 en 4 tonen de verdere verdeling van personen van niet-Belgische herkomst, naar EU-herkomst en niet-EU-herkomst. Van de inwoners van de **ELZ Noord-Limburg** heeft **21,2%** een (niet-Belgische) EU-herkomst, **7,0%** heeft een herkomst van buiten de EU. Het aandeel mensen met een vreemde herkomst vanuit de EU is **groter** in het werkingsgebied van de **ELZ Noord-Limburg** dan in het **Vlaams Gewest**. Het aandeel mensen met een vreemde herkomst van buiten de EU is **kleiner** in het werkingsgebied van de **ELZ Noord-Limburg** dan in het **Vlaams Gewest**.

Progressief loopt het aandeel niet-Belgen op in onze ELZ, waarbij vooral het aandeel niet-Belgen in Hamont-Achel opvalt (grafiek 5).

Grafiek 5 | Niet Belgische huidige nationaliteit (t.o.v. inwoners) gemeenten

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

1.2.2 Huishoudens

De **ELZ Noord-Limburg** telt in totaal **52.371** huishoudens.

We delen de huishoudens in tabel 4 verder op in 3 grote groepen: de alleenstaanden, meerpersoonshuishoudens met minderjarige kinderen en meerpersoonshuishoudens zonder minderjarige kinderen. De eenoudergezinnen behoren tot de tweede groep en worden verder apart besproken (zie Tabel 5).

In **ELZ Noord-Limburg** zijn er **14.664** huishoudens die uit 1 persoon bestaan. Dit is **28,0%** van het totaal aantal huishoudens. Het aandeel alleenstaanden is **lager** in ELZ Noord-Limburg dan in het **Vlaams Gewest (32,3%)**.

12.353 huishoudens in **ELZ Noord-Limburg** bestaan uit minstens 2 personen met minderjarige kind(eren). Dit is **23,6%** van het aantal huishoudens. Het aandeel is **lager** dan in het **Vlaams Gewest (24,5%)**.

Tot slot zijn er in **ELZ Noord-Limburg** ook **25.354** meerpersoonshuishoudens zonder minderjarige kinderen. Dit is **48,4%** van de huishoudens.

Meerpersoonshuishouden zonder minderjarige kinderen is het meest voorkomende huishoudenstype in het **Vlaams Gewest (43,3%** van de huishoudens). In nagenoeg alle ELZ is dit het meest voorkomende huishoudenstype. De enige uitzonderingen zijn ELZ Gent, ELZ Leuven, ELZ Oostende-Bredene en de ELZ Antwerpen en rand, waar alleenwonenden het meest voorkomen.

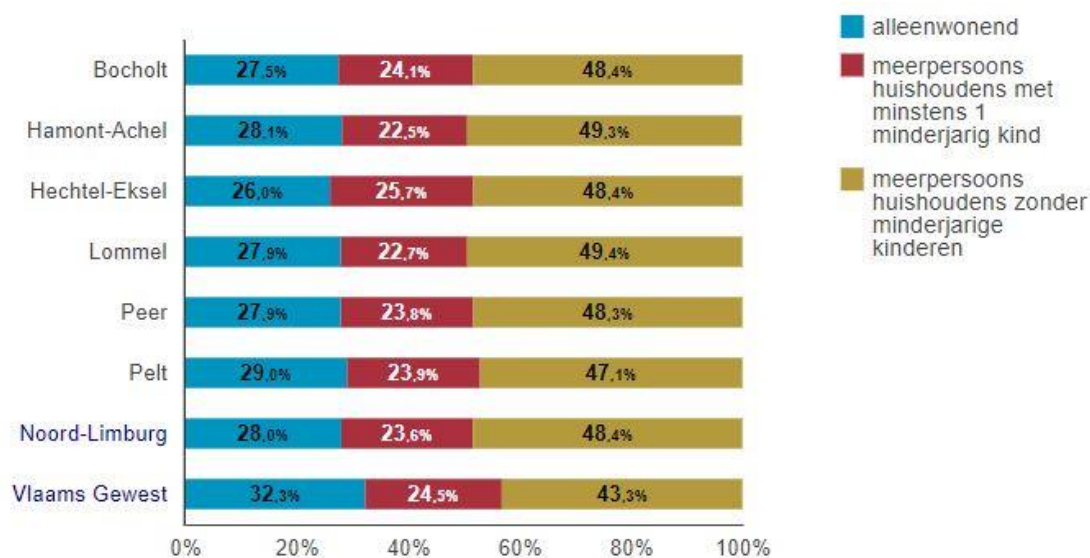
Tabel 4 | Huishoudenstypes (2021)

	<u>private huishoudens</u>	<u>alleenwonend</u>	<u>meerpersoonshuishoudens met minstens 1 minderjarig kind</u>	<u>meerpersoonshuishoudens zonder minderjarige kinderen</u>
Bocholt	5.613	1.544	1.353	2.716
Hamont-Achel	5.978	1.681	1.348	2.949
Hechtel-Eksel	5.156	1.339	1.324	2.493
Lommel	14.559	4.069	3.305	7.185
Peer	6.866	1.915	1.634	3.317
Pelt	14.199	4.116	3.389	6.694
Noord-Limburg	52.371	14.664	12.353	25.354
Vlaams Gewest	2.859.229	922.632	699.367	1.237.230

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Grafiek 6 | Huishoudenstypes, % t.o.v. alle private huishoudens (2021)

Dat de kwetsbaarheidsgraad van de inwoners in onze ELZ Noord-Limburg relatief laag is, vertellen ook de onderstaande cijfers.

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

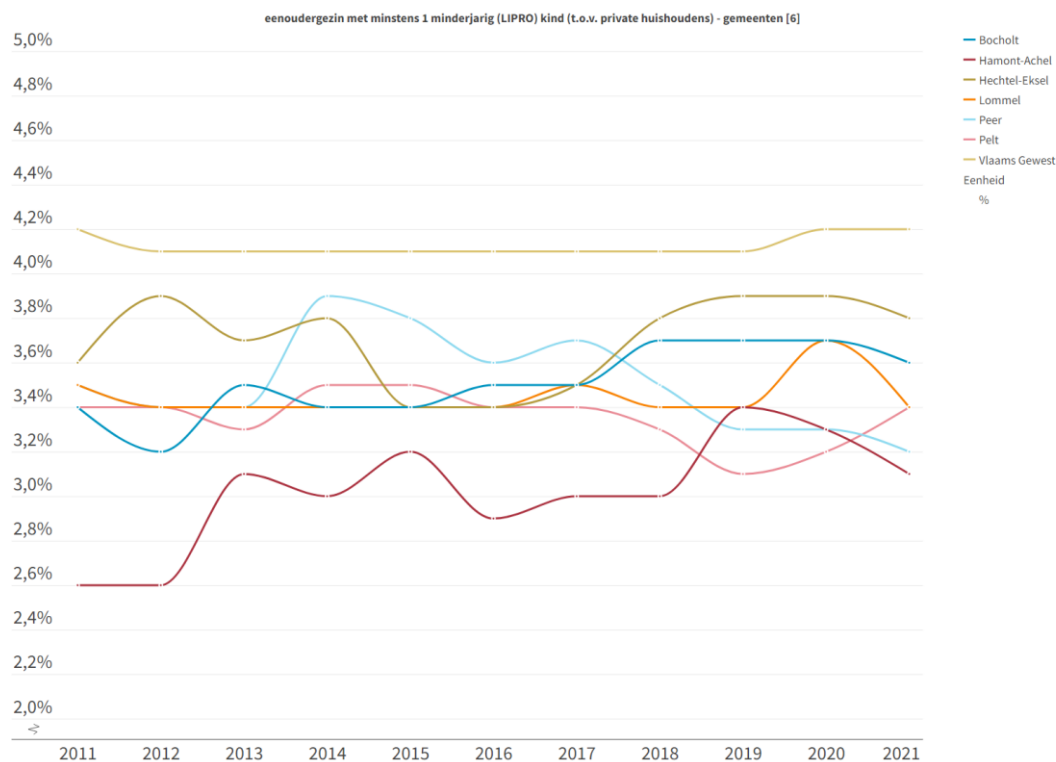
Tabel 5 | Eénoudergezinnen, aantal en % t.o.v. alle gezinnen met minstens 1 minderjarig kind (2021)

	<u>eenoudergezin met minstens 1 minderjarig kind</u> [aantal]	<u>eenoudergezin met min. 1 minderjarig (LIPRO) kind (t.o.v. huish. met min. 1 minderj. (LIPRO) kind) [%]</u>
Bocholt	204	15,1
Hamont-Achel	188	13,9
Hechtel-Eksel	198	15,0
Lommel	495	15,0
Peer	220	13,5
Pelt	488	14,4
Noord-Limburg	1.793	14,5
Vlaams Gewest	119.314	17,1

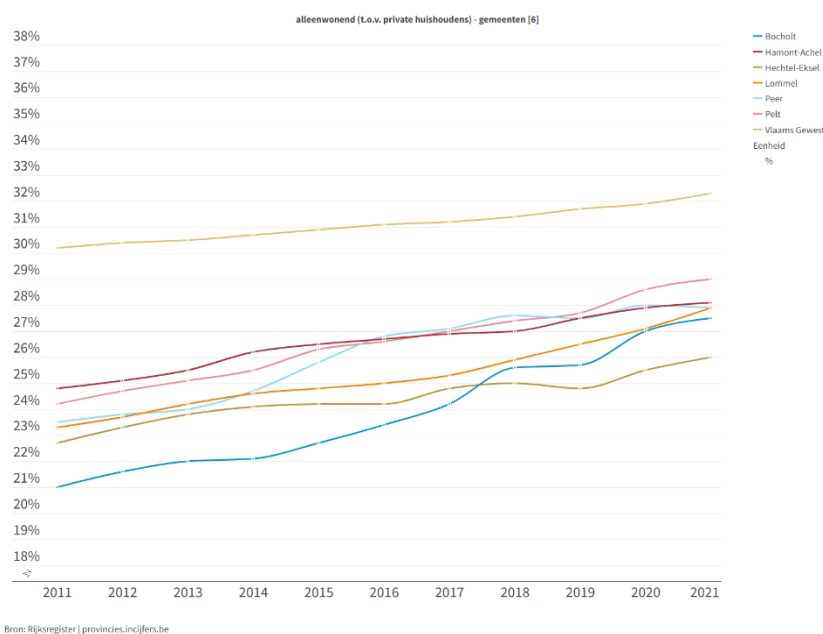
Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be.

In 2021 waren er in **ELZ Noord-Limburg 1.793** éénoudergezinnen. Dit is **14,5%** van het aantal meerpersoonshuishoudens met minderjarige kinderen. In het **Vlaams Gewest** ligt dit aandeel met **17,1% hoger**. Onderstaande tabel geeft de evolutie weer waaruit blijkt dat er eerder sprake is van een stabilisering van het aantal éénoudergezinnen, maar een stijgende trend van het aantal alleenwonenden als kwetsbare doelgroep.

Grafiek 7 | eenoudergezin met minstens 1 minderjarig (LPRO) kind (t.o.v. private huishoudens)-gemeenten

Grafiek 8 | alleenwonend (t.o.v. private huishoudens) - gemeenten

In Tabel 6 bekijken we 3 leeftijdsgroepen van **alleenwonenden**: 18-64 jaar, 65-74 jaar en 75+.

In het werkingsgebied van **ELZ Noord-Limburg** zijn er **8.315** alleenwonenden in de leeftijdsgroep 18-64 jaar. Dit betekent dat **11,1%** van de 18-64-jarigen alleen woont. Dit aandeel is **lager** dan gemiddeld in het **Vlaams Gewest**.

Er zijn **2.533** alleenwonenden in de leeftijdscategorie 65-74 jaar. Dit is **17,9%** van de 65-74 jarigen. Dit aandeel is **lager** dan gemiddeld in het **Vlaams Gewest**.

Tot slot zijn er **3.816** alleenwonenden in de leeftijdscategorie van 75 jaar of ouder. Dit betekent dat ten opzichte van alle 75-plussers **31,1%** alleen woont. Het aandeel voor het **Vlaams Gewest** bedraagt **34,5%**. Het aandeel van **ELZ Noord-Limburg** ligt **lager** dan gemiddeld in het **Vlaams Gewest**.

Tabel 6 | Alleenwonend detail naar leeftijd 2021 - Gemeenten

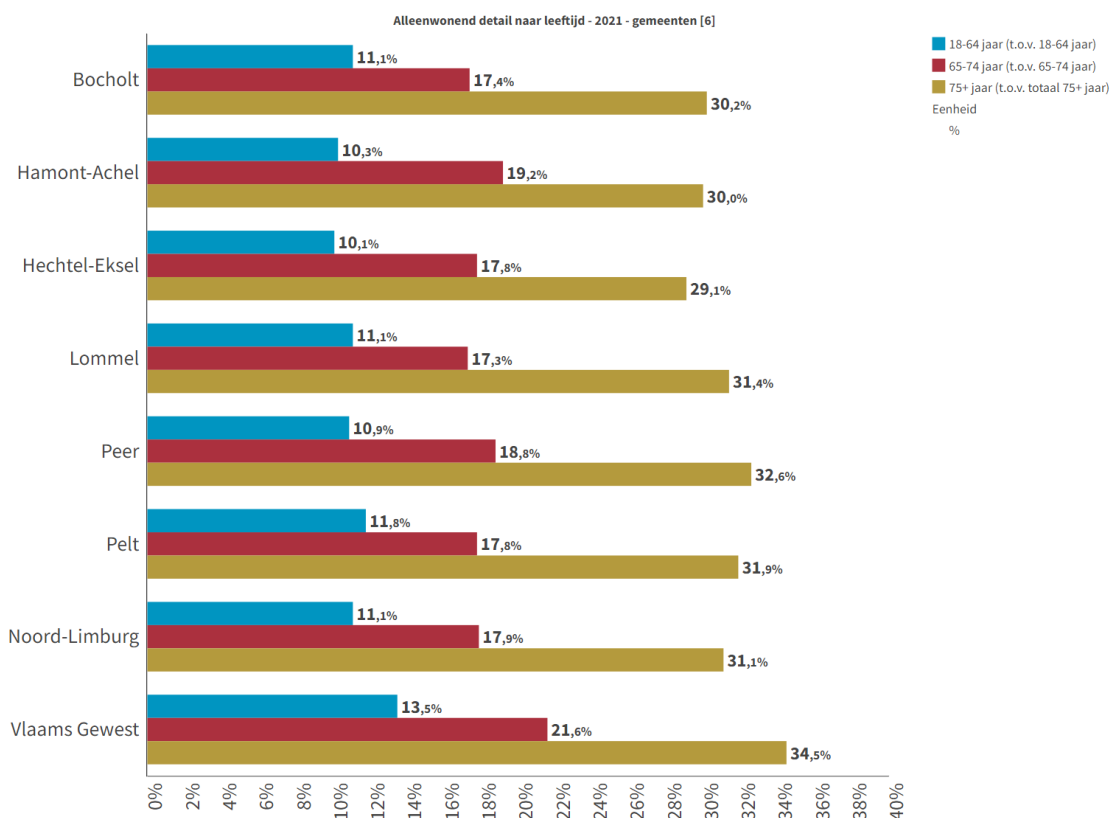
Alleenwonend detail naar leeftijd - 2021 - gemeenten [6]

	18-64 jaar	65-74 jaar	75+ jaar
Bocholt	890	268	386
Hamont-Achel	868	320	493
Hechtel-Eksel	779	231	329
Lommel	2.302	702	1.065
Peer	1.106	332	477
Pelt	2.370	680	1.066
Noord-Limburg	8.315	2.533	3.816
Vlaams Gewest	539.267	155.142	227.981

Eenheid: aantal

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Grafiek 9 | Alleenwonend detail naar leeftijd – 2021 - gemeenten

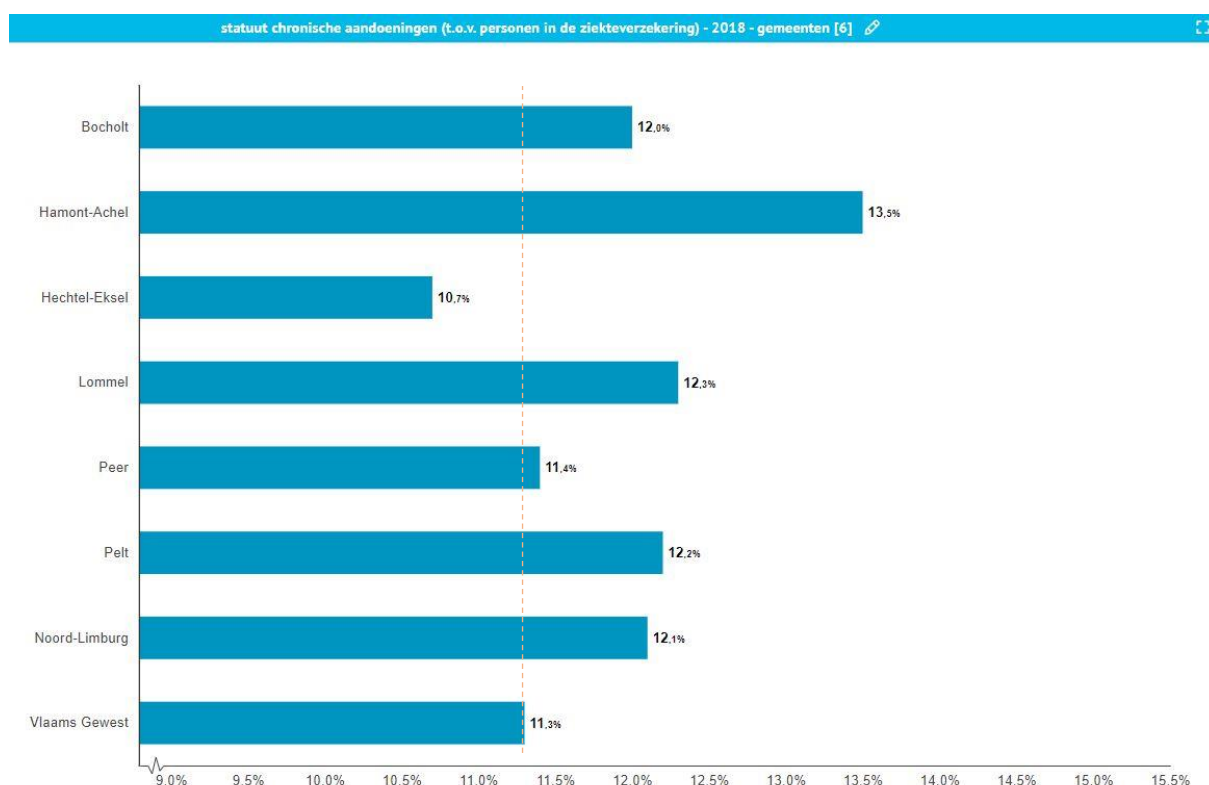
Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

1.2.3 Gezondheid en preventie

1.2.3.1 Chronische aandoeningen

We weten dat chronische ziektes zoals hart -en vaatziektes, diabetes, kanker, longziektes, dementie of Parkinson, belangrijke doodsoorzaken zijn. Chronische aandoeningen hebben ook gevolgen voor het dagelijks functioneren en de levenskwaliteit. Onderstaande tabel geeft een zicht op de chronische aandoeningen voor de gemeenten in onze Eerstelijnszone, waaruit blijkt dat **het statuut chronische aandoeningen in ELZ Noord-Limburg hoger ligt t.o.v. het Vlaams Gewest** (grafiek 10).

Grafiek 10 | Statuut chronische aandoeningen (t.o.v. personen in de ziekteverzekering) – 2018-gemeenten

Bron: Intermutualistisch Agentschap | provincie.incijfers.be

Om een verbetering van de levenskwaliteit voor chronisch zieken te kunnen voorzien, wordt internationaal aangehaald dat geïntegreerde zorg noodzakelijk is. Studies tonen immers aan de chronische aandoeningen vaak samen voorkomen. Dit kan gepaard gaan met extra kwetsbaarheid zoals werkonbekwaamheid, inkomensverlies en niet verzekerde ziekte- en zorgkosten.

De stijgende vergrijzing speelt ook een rol in de stijging van het aantal chronische aandoeningen. Tenslotte heeft een ongunstige levensstijl, gekenmerkt door o.a. overgewicht, verslaving en weinig beweging, ook een invloed. Inzetten op preventie, is hierin een belangrijk aspect.

1.2.3.2 Zorgbudgetten:

Een zorgbudget is een maandelijkse tegemoetkoming voor mensen die veel zorg nodig hebben, zoals mensen met ernstige gezondheidsproblemen of een handicap.

We bespreken 2 soorten:

- Het **zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden** (vroeger de zorgverzekering) voor personen die veel zorg nodig hebben, zoals ouderen die in een woonzorgcentrum verblijven (zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden in de residentiële zorg) of mensen die thuis veel ondersteuning nodig hebben (zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden in de mantel- en thuiszorg).
- Het **zorgbudget voor ouderen met een zorgnood** (vroeger de Tegemoetkoming Hulp aan Bejaarden of THAB) is een financiële tegemoetkoming voor ouderen (vanaf 65 jaar) die moeilijkheden ondervinden bij het uitvoeren van dagelijkse taken. De tegemoetkoming is bedoeld om de kosten ten gevolge van de zorg te vergoeden. Ze wordt enkel toegekend aan personen met een beperkt inkomen.

Eerst bekijken we de zorgbudgetten voor zwaar zorgbehoevenden. De zorgbudgetten zijn leeftijdsonafhankelijk, maar het merendeel wordt toegekend aan mensen ouder dan 65 jaar.

In **ELZ Noord-Limburg** worden **5.759** zorgbudgetten toegekend in een mantel- en thuiszorg-situatie. **1.181** zorgbudgetten worden toegekend omwille van zorg in een residentiële setting.

5.259 zorgbudgetten (thuiszorg en residentiële zorg samen) worden toegekend aan 65-plussers. Dit betekent dat **19,9%** van de 65-plussers een zorgbudget krijgt. Dit aandeel is in **ELZ Noord-Limburg hoger** dan gemiddeld in het **Vlaams Gewest**.

1.628 ouderen, of **6,2%** van de 65-plussers krijgen bovenop een zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden ook een zorgbudget voor ouderen. Dit aandeel is **lager** dan gemiddeld genomen in het **Vlaams Gewest**.

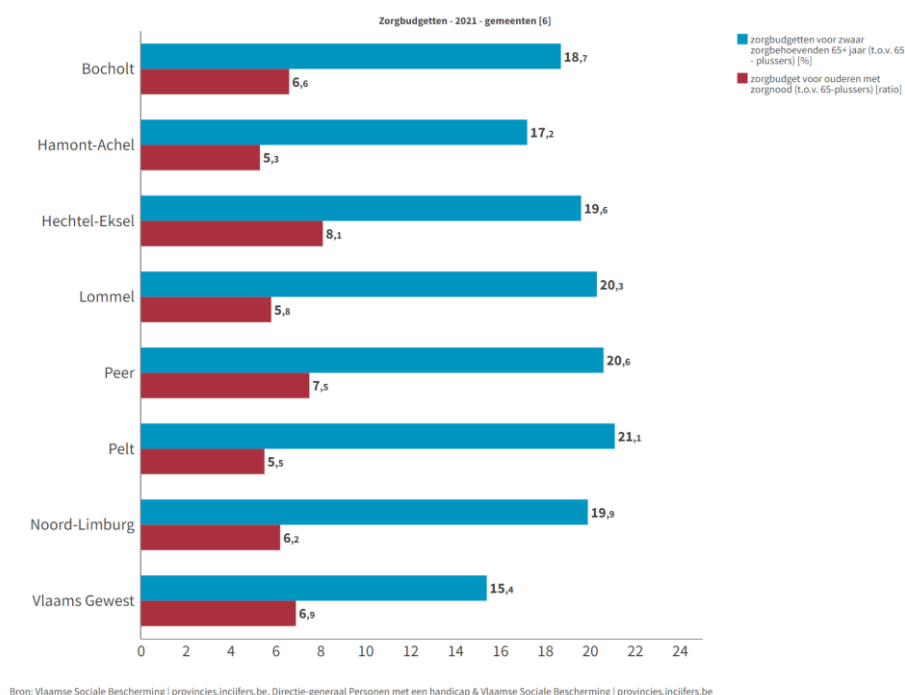
Tabel 7 | Zorgbudgetten 2021

	zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden in de mantel- en thuiszorg	zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden in de residentiële zorg	zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden 65+	zorgbudget voor ouderen
Bocholt	565	117	527	185
Hamont-Achel	551	191	569	174
Hechtel-Eksel	528	102	477	197
Lommel	1.620	356	1.510	435
Peer	758	124	666	243
Pelt	1.737	291	1.510	394
Noord-Limburg	5.759	1.181	5.259	1.628
Vlaams Gewest	189.500	76.200	211.662	94.607

Bron: Vlaamse Sociale Bescherming | provincies.incijfers.be

Directie-generaal Personen met een handicap & Vlaamse Sociale Bescherming | provincies.incijfers.be

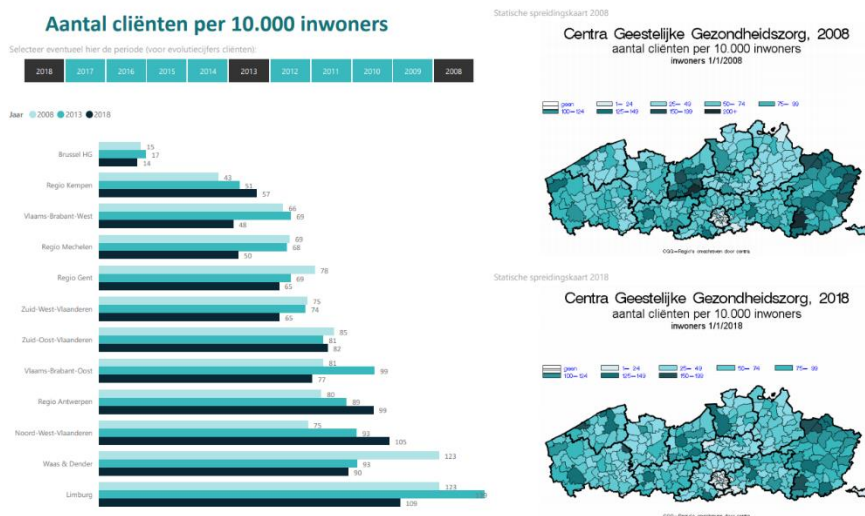
Grafiek 11 | Zorgbudgetten 2021 – gemeenten

1.2.3.3 Geestelijke gezondheid

Binnen onze Eerstelijnszone is er een algemene bezorgdheid rond de geestelijke gezondheidsproblematiek van onze inwoners. Zo is er de vaststelling dat onze regio gekenmerkt wordt als huisartsenarm. Er is hierin wel een inhaalbeweging bezig. Verder botsen gezondheids- en welzijnsactoren op het gegeven van wachtlijsten bij een doorverwijzing naar de tweede lijn. In onze zoektocht naar cijfers, merken we dat hier weinig cijfermateriaal over bestaat. Onderstaande beschikbare kaart geeft wel aan dat onze gemeenten 'donker kleuren' in het aantal patiënten van de Centra Geestelijke Gezondheidszorg:

Grafiek 12 | aantal cliënten in GGZ 2018 (nog geen recentere cijfers ter beschikking)

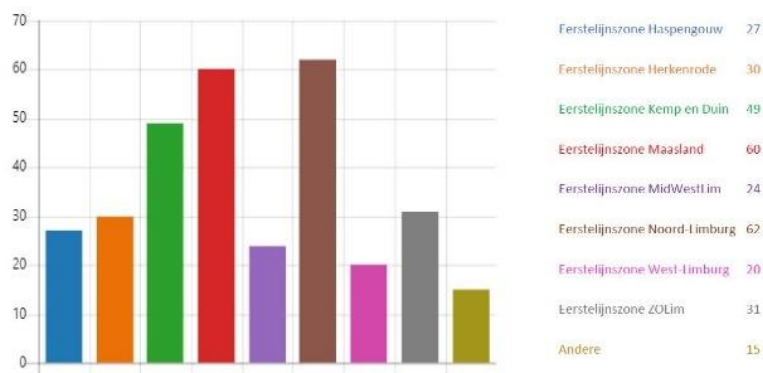
Bron: https://www.zorg-en-gezondheid.be/sites/default/files/atoms/files/jaarrapport_2018.pdf

Daar er momenteel geen recentere cijfers ter beschikking zijn, en men wel de nood voelt rond de GGZ-problematiek die is toegenomen door de COVID-crisis, gaan we toch dieper in op dit onderwerp.

Kwantitatieve nodenbevraging in Limburg door de GGZ-netwerken van Limburg ivf RIZIV-conventie terugbetaling psychologische functies in de eerste lijn in samenwerking met de eerstelijnszones

De nodenbevraging brengt op diverse manieren de psychologische en orthopedagogische (zorg)noden in Limburg in kaart, in functie van de nieuwe RIZIV-conventie voor terugbetaling van psychologische functies in de eerste lijn. In deze uitbreiding van het zorgaanbod staat de 'Public Mental Health' visie centraal.

Eerstelijnszone

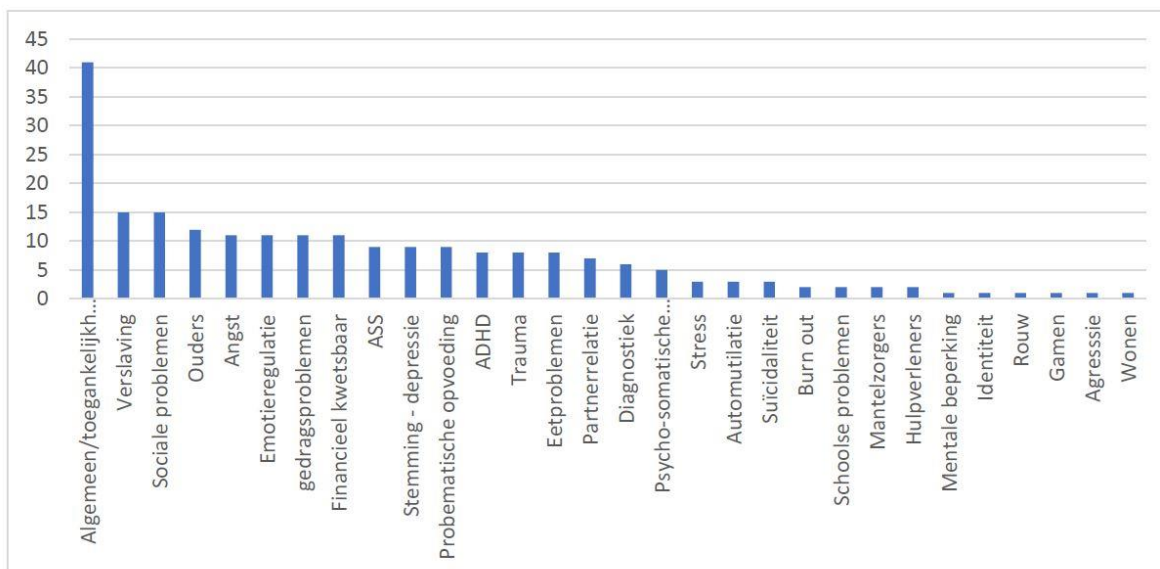

Figuur 1: Respons per eerstelijnszone

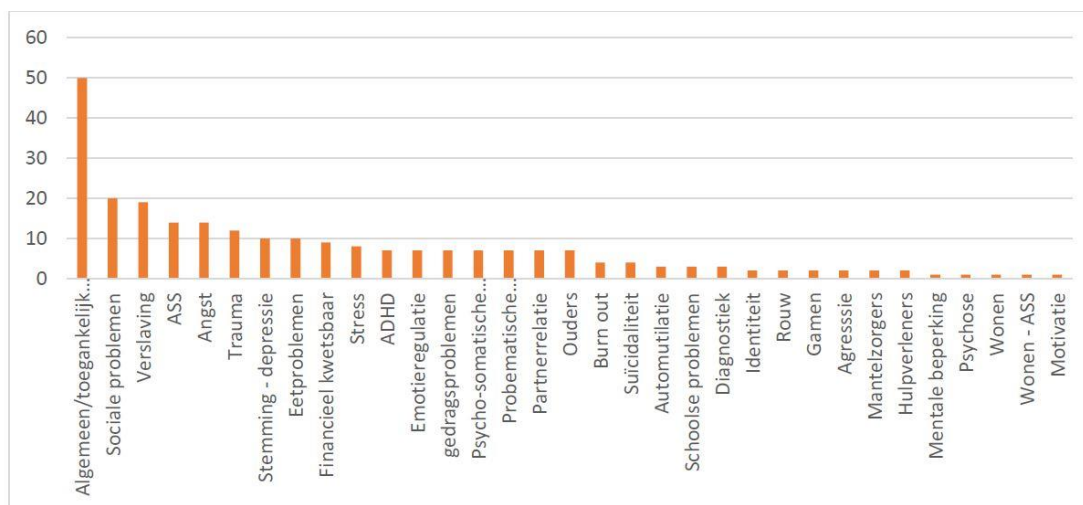
Deze nodenbevraging is verspreid geweest in ELZ Noord-Limburg en ingevuld door 62 zorg- en welzijnsverstrekkers uit ELZ Noord-Limburg, wat een groot aandeel is in deze nodenbevraging (figuur 1).

In wat volgt bieden we een overzicht van de gesignaleerde zorgnoden per leeftijdsdoelgroep. Dit biedt de kans om hierover met partners in dialoog te gaan en eventueel meer specifieke keuzes te maken afgestemd op de leeftijdsdoelgroep.

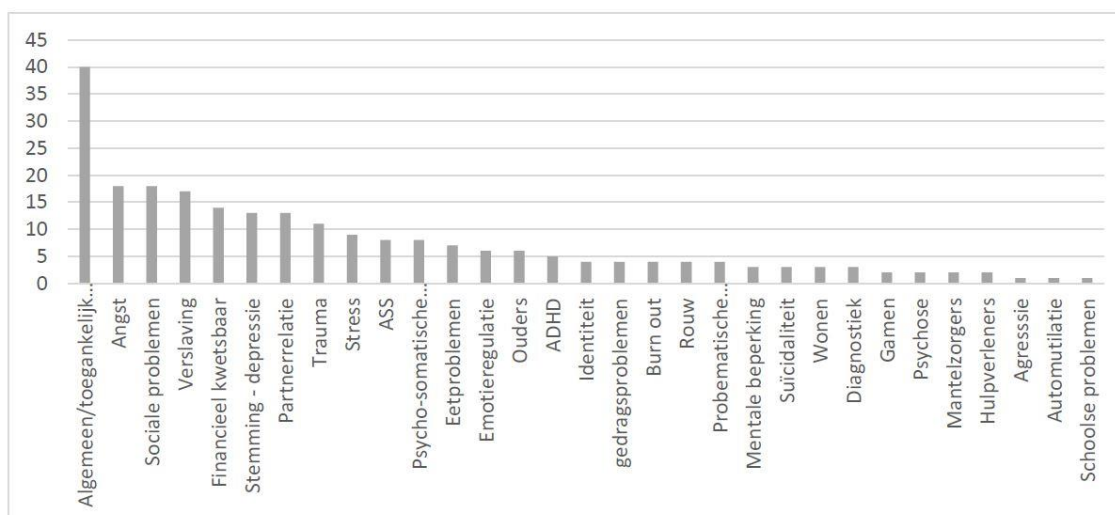
Kinderen en jongeren

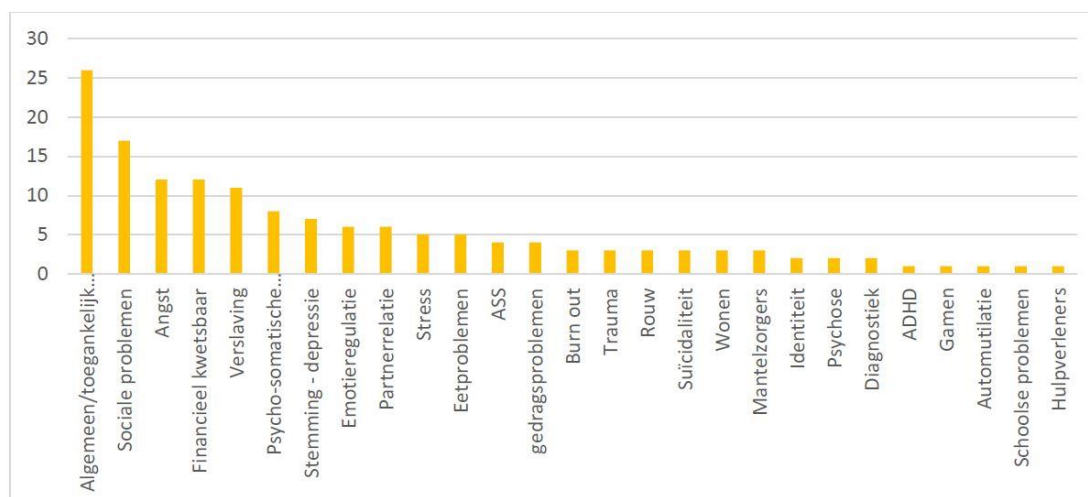
Jongvolwassenen

Volwassenen

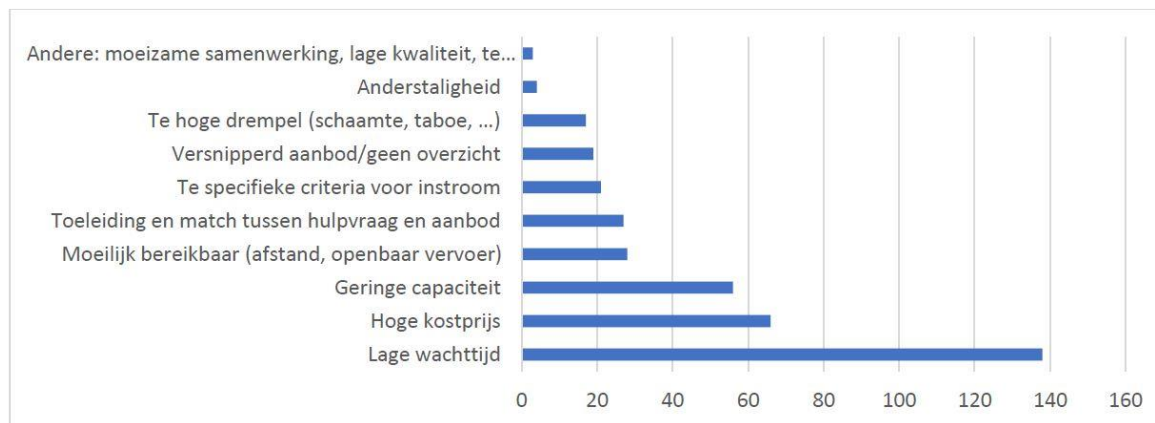

Ouderen

Toegankelijkheid GGZ

In de vragenlijst werd de vraag gesteld hoe men de toegankelijkheid ervaart van het bestaande aanbod als het gaat om de gesignaleerde zorgnoden. De antwoorden werden gelezen en geturfd in categorieën. Er waren 12 respondenten die rapporteerden tevreden te zijn met de toegankelijkheid van het aanbod. De overige respondenten gaven een beschrijving van de hindernissen die men ervaart op vlak van toegankelijkheid.

1.2.3.4 Mondzorg

Een gezonde mond vormt niet alleen de basis van een mooie glimlach, het is ook een belangrijke voorwaarde om fysiek en mentaal mee te kunnen in onze maatschappij.

Tabel 8 | Overzicht percentage inwoners wat betreft mondzorg, 2018

	Noord-Limburg	Limburg	Vlaams Gewest
Tandartsbezoek	63,1%	62,1%	59,5%
Geen tandartsbezoek	21,9%	21,4%	23,1%
Preventieve mondzorg	42,8%	41%	39,2%

Bron: InterMutualistisch Agentschap / provincie.incijfers.be

Wanneer we naar de algemene percentages per gemeente in ELZ Noord-Limburg kijken en deze vergelijken met het Vlaams Gewest, zien we dat we gelijk of beter scoren (tabel 8).

Bij het uitsplitsen van de cijfers per leeftijdscategorie merken we dat vanaf **de leeftijd van 65 jaar en ouder** in de gemeenten **in ELZ Noord-Limburg de mondverzorging slechter** is vergeleken met het Vlaams gewest.

We zien dat vanaf de leeftijd van 18 jaar algemeen minder aandacht is voor een (preventief) tandartsbezoek. Een ELZ kan wel sensibiliseringscampagnes opzetten maar een consequente opvolging bij de tandarts is nodig.

Tabel 9 | overzicht percentage inwoners wat betreft mondzorg per leeftijdscategorie - 2018

INDICATOREN	Bocholt	Hamon t-Achel	Hechte I-Eksel	Lomm el	Peer	Pelt	Vlaams Gewes t
Tandarts bezoek (2020)*	63,1	66,5	64,4	61,6	63,4	64,8	58,4
Geen tandarts bezoek 3 -4 jaar (2018)	41,0	38,4	42,4	40,1	55,0	36,8	51,0
Geen tandarts bezoek 4-14 jaar (2018)	7,6	5,2	8	7,9	7,8	6,3	12,2
Geen tandarts bezoek 15-17 jaar (2018)	4,5	4,1	7,1	5,3	4,9	3,2	10,1
Geen tandarts bezoek 18-24 jaar (2018)	12,4	8,6	17,1	13,8	11,7	11,3	18,7
Geen tandarts bezoek 25-44 jaar (2018)	13,8	15,4	17,2	19,5	16,4	15,2	21,0
Geen tandarts bezoek 45-64 jaar (2018)	19,4	17,3	20,8	22,3	20,8	20,3	20,9
Geen tandarts bezoek 65-74 jaar (2018)	35,2	33,1	30,5	34,8	33,3	31,7	27,9
Geen tandarts bezoek 75 + (2018)	50,8	49,9	45,7	52,7	49,3	47,8	43,0
Preventieve mondzorg (2020)°	39,3	47,5	44,1	46,5	42,8	47,5	39,2
Preventieve mondzorg 3-4 jaar (2018)	15,8	18,0	10,3	18,7	12,8	17,8	12,5
Preventieve mondzorg 5-14 jaar (2018)	56,6	61,9	55,4	66,9	58,0	66,7	50,8
Preventieve mondzorg 15-17 jaar (2018)	50,3	67,9	52,7	66,6	54,7	59,9	46,7
Preventieve mondzorg 18-24 jaar (2018)	41,1	55,4	43,5	51,7	40,1	48,8	38,8
Preventieve mondzorg 25-44 jaar (2018)	45,2	52,1	48,3	49,1	44,3	52,2	41,3
Preventieve mondzorg 45-64 jaar (2018)	38,8	51,0	44,6	47,0	41,7	46,8	43,6
Preventieve mondzorg 65-74 jaar (2018)	20,7	30,5	29,3	30,0	23,7	29,7	34,8
Preventieve mondzorg 75+ (2018)	7,4	14,5	12,6	13,5	10,4	12,1	17,4

*Aandeel rechthebbenden met minstens 2 contacten met de tandarts in 2 verschillende jaren binnen een periode van 3 kalenderjaren in %.

° Aandeel rechthebbenden met minstens 2 preventieve contacten met de tandarts in 2 verschillende jaren binnen een periode van 3 kalenderjaren in %.

Cijfers: <http://www.ima-aim.be>

Aantal tandartsen per gemeenten	
Bocholt	7
Hamont-Achel	13
Hechtel-Eksel	12
Lommel	31
Peer	8
Pelt	24

Bron: informele lijst 2019

1.2.3.5 Kankerscreening

Alhoewel we binnen onze ELZ m.b.t. kankerscreening vaak boven het Vlaamse gemiddelde zitten, tonen cijfers van deelname aan bevolkingsonderzoeken aan dat we binnen onze eerstelijnszone moeten blijven inzetten op preventieve acties inzake kankerscreening. Om een zicht te krijgen op gemeenteniveau, maken we gebruik van de totale dekkingsgraad. Deze omvat:

- De inwoners die een screening gehad hebben binnen het bevolkingsonderzoek;
- De inwoners die een screening gehad hebben buiten het bevolkingsonderzoek;
- De inwoners die een geldige uitsluitingsreden hebben om niet deel te nemen.

Bevolkingsonderzoek Borstkankerscreening, Baarmoederhalskankerscreening en darmkankerscreening

Tabel 10 | Totale dekkingsgraad bevolkingsonderzoeken kankerscreening (2020)

	<u>totale dekkingsgraad borstkankerscreening (t.o.v. vrouwen 50-69 jaar)</u>	<u>totale dekkingsgraad baarmoederhalskankerscreening (t.o.v. vrouwen 25-64 jaar)</u>	<u>totale dekkingsgraad darmkankerscreening (t.o.v. 51-74 jaar)</u>
Bocholt	73,5	62,8	72,8
Hamont-Achel	75,8	60,4	72,0
Hechtel-Eksel	69,7	60,9	68,4
Lommel	71,4	59,6	69,6
Peer	70,8	61,8	70,4
Pelt	71,9	60,1	71,1
Noord-Limburg	72,0	60,6	70,6
Vlaams Gewest	61,6	62,6	63,5

Bron: Centrum voor Kankeropsporing vzw, Stichting Kankerregister | provincies.incijfers.be

1.2.3.6 Bewegen Op Verwijzing

Het project Bewegen op Verwijzing (BOV) is om een gezonde levensstijl bij volwassenen te bevorderen. Doel is om meer te bewegen en minder lang stil te zitten, op deze manier worden risico's op gezondheidsproblemen verkleind.

- 64,1 procent van de 18- tot 64-jarigen in het Vlaams Gewest beweegt minstens 150 minuten per week matig tot hoog intensief. Mannen bewegen wat meer dan vrouwen tot de leeftijd van 55 jaar, daarna is het omgekeerde waar, maar de verschillen zijn niet significant.
- Hoe ouder je wordt, hoe minder je beweegt. Dat blijkt duidelijk uit het percentage volwassenen dat wekelijks 150 minuten matig tot hoog intensief beweegt.
- Meer volwassenen met een diploma hoger onderwijs (66,3%) halen de aanbeveling van 150 minuten per week dan diegene met een diploma hoger secundair (65,8%) en lager onderwijs (59,1%).
- Slechts 11,5% van de Vlamingen doet 2x per week spierversterkende activiteiten.

Bron Gezondheidsenquête 2018

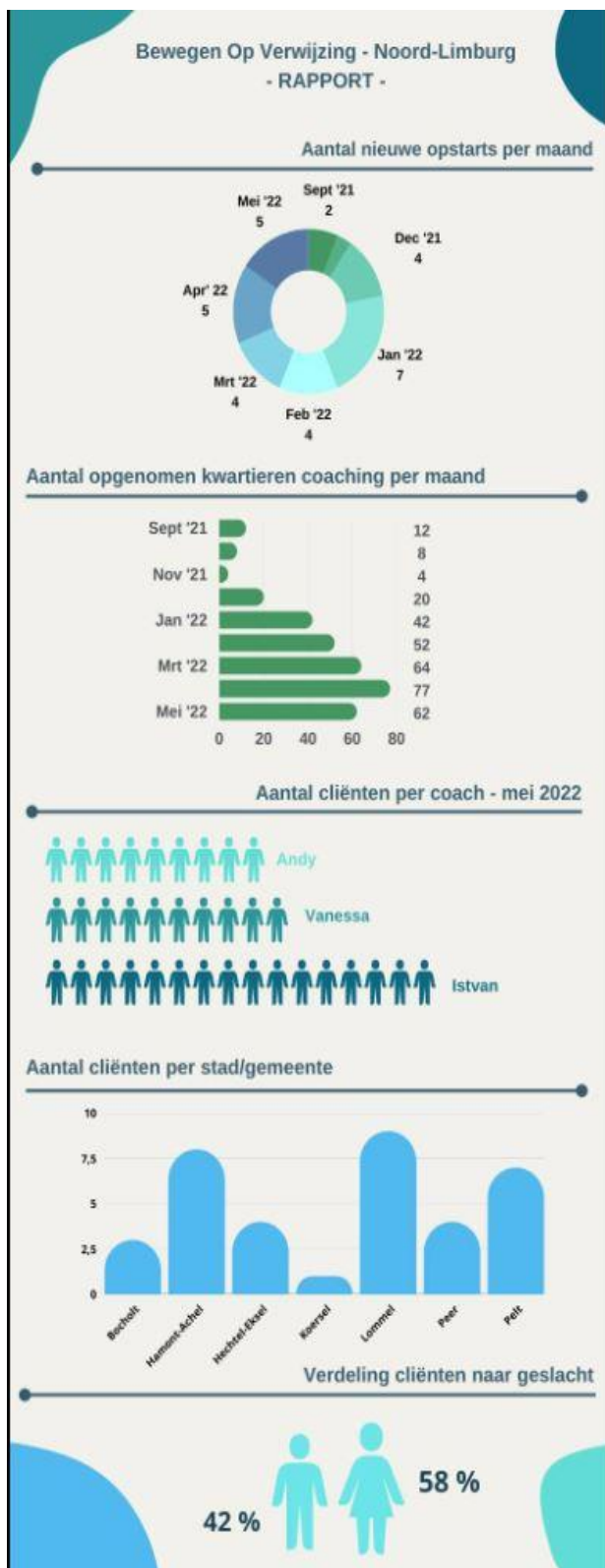
Mensen met een chronische aandoening bewegen minder dan mensen zonder een chronische aandoening.

Bron Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), Beweeg- en sportgedrag van mensen met een chronische aandoening of lichamelijke beperking, 2015.

In de infographics waarin de cijfers van BOV ELZ Noord-Limburg verwerkt zijn, is een sterke groei binnen BOV zichtbaar. De doelgroep die beoogt wordt, wordt bereikt. Er is ook een extra effort om de personen uit financieel kwetsbare situaties te bereiken en deze effort loont. Zij vormen effectief de grote meerderheid van ons doelpubliek. Door op onze volledige bevolking te focussen, maar via gerichte bekendmaking ook kwetsbare doelgroepen te bereiken (Proportioneel Universalisme), wordt er ingezet om de gezondheidsongelijkheid te verkleinen, de negatieve spiraal te doorbreken en te stimuleren richting arbeids(re-)integratie. Er is een groeiend geloof bij de huisartsen en eerstelijnspartners. Dit uit zich in het groeiend aantal doorverwijzingen en het groeiend aantal verschillende doorverwijzers.

Bron: Bewegen op verwijzing, Noord-Limburg Rapport door Mieke Donders, IGP ELZ Noord-Limburg

Infografic 1: Bewegen op verwijzing – Noord-Limburg- Rapport; IGP EZL Noord-Limburg

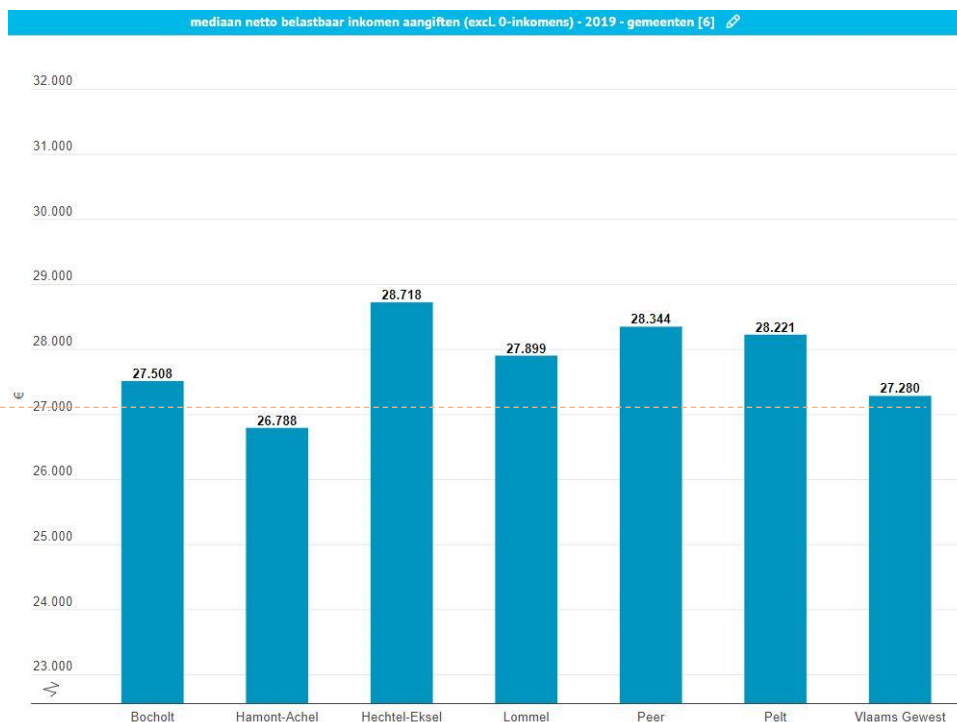

1.3 Sociaal- economische ontwikkelingen

1.3.1 Financiële draagkracht

De onderstaande grafiek 13 van het mediaan netto belastbaar inkomen, geeft aan dat de financiële draagkracht binnen onze eerstelijnszone relatief goed is.

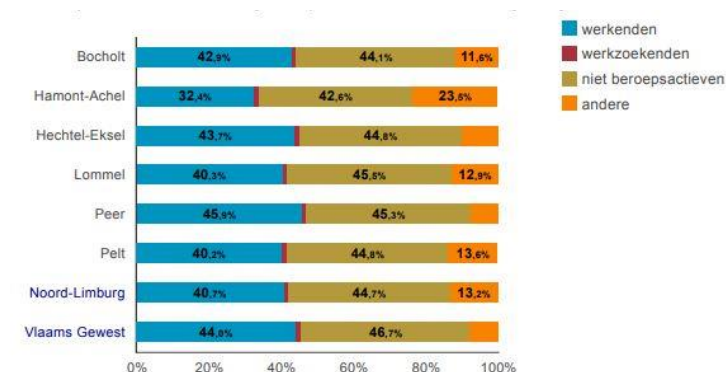
Grafiek 13 | Mediaan netto belastbaar inkomen aangiften - 2019

1.3.2 Socio-economische positie

In het werkingsgebied van **ELZ Noord-Limburg** heeft **40,7%** van de bevolking een job (werkend), **1,3%** van de bevolking is werkzoekend met een RVA-uitkering en **44,7%** van de bevolking is niet beroepsactief. 13,2% van de bevolking in de ELZ is niet gekend bij de Belgische sociale zekerheid.

In vergelijking met het **Vlaams Gewest** is er in de **ELZ Noord-Limburg** een **kleiner** aandeel werkenden, een ongeveer **even groot** aandeel werkzoekenden, een **kleiner** aandeel nietberoepsactieven en een **groter** aandeel 'anderen'.

Grafiek 14 | Socio-economische positie, % t.o.v. alle inwoners 2019

Bron: Datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming, KSZ | provincies.incijfers.be

Om zicht te krijgen op de samenstelling van de groep niet-beroepsactieven, wordt deze groep hieronder verder bekeken in detail. De twee grootste groepen binnen de groep niet-beroepsactieven zijn de (brug)gepensioneerden en de kinderen die recht hebben op kinderbijslag.

In **ELZ Noord-Limburg** is **20,1%** van de bevolking (brug)gepensioneerd. **21,1%** van de bevolking is een rechtgevend kind voor kinderbijslag.

Tabel 11 | Detail van de niet-beroepsactieven, % t.o.v. alle inwoners (2019)

	in volledige loopbaan onderbreking	vrijgestelde werkzoekenden	personen met leefloon / financiële hulp	(brug) gepensioneerden	rechtgevend kinderen voor kinderbijslag	volledige arbeids ongeschikten	personen met tegemoetkoming aan personen met een handicap
Bocholt	0,1	0,4	0,4	20,0	20,9	1,9	0,4
Hamont-Achel	0,1	0,5	0,2	20,4	19,1	1,9	0,4
Hechtel-Eksel	0,1	0,4	0,3	19,0	22,6	2,1	0,4
Lommel	0,1	0,4	0,3	20,4	20,9	3,0	0,5
Peer	0,1	0,4	0,3	19,6	22,4	1,9	0,5
Pelt	0,1	0,4	0,2	20,3	21,2	2,2	0,4
Noord-Limburg	0,1	0,4	0,3	20,1	21,1	2,3	0,4
Vlaams Gewest	0,1	0,4	0,5	20,2	22,9	2,0	0,5

Bron: Datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming, KSZ | provincies.incijfers.be

1.3.3 Werkloosheidsgraad

Op 1/1/2021 waren er in het werkingsgebied van **ELZ Noord-Limburg** **3.249** werkzoekenden zonder werk. Dit is **4,3%** van de bevolking op beroeps-actieve leeftijd (18-64 jaar). Het aandeel WZW ligt in het werkingsgebied van **ELZ Noord-Limburg** **lager** dan in het **Vlaams Gewest** (**5,2%**).

Er waren op 1/1/2021 **485** jonge WZW. Berekend t.o.v. de leeftijdsgroep 18-24 jaar is dit **5,2%**. Het aandeel jonge WZW ligt daarmee in het werkingsgebied van **ELZ Noord-Limburg** **lager** dan in het **Vlaams Gewest**.

Tabel 12 | Werkzoekenden zonder werk, aantal en % t.o.v. leeftijdsgroep (2021)

	<u>WZW</u> <u>[aantal]</u>	<u>WZW (t.o.v.</u> <u>inwoners 18-64 jaar)</u> <u>[%]</u>	<u>WZW 18-24 jaar</u> <u>[aantal]</u>	<u>WZW 18-24 jaar (t.o.v.</u> <u>inwoners 18-24 jaar) [%]</u>
Bocholt	349	4,3	50	5,1
Hamont-Achel	414	4,9	51	4,8
Hechtel-Eksel	347	4,5	53	5,8
Lommel	944	4,5	154	5,8
Peer	373	3,7	64	5,2
Pelt	822	4,1	113	4,5
Noord-Limburg	3.249	4,3	485	5,2
Vlaams Gewest	206.139	5,2	31.172	6,1

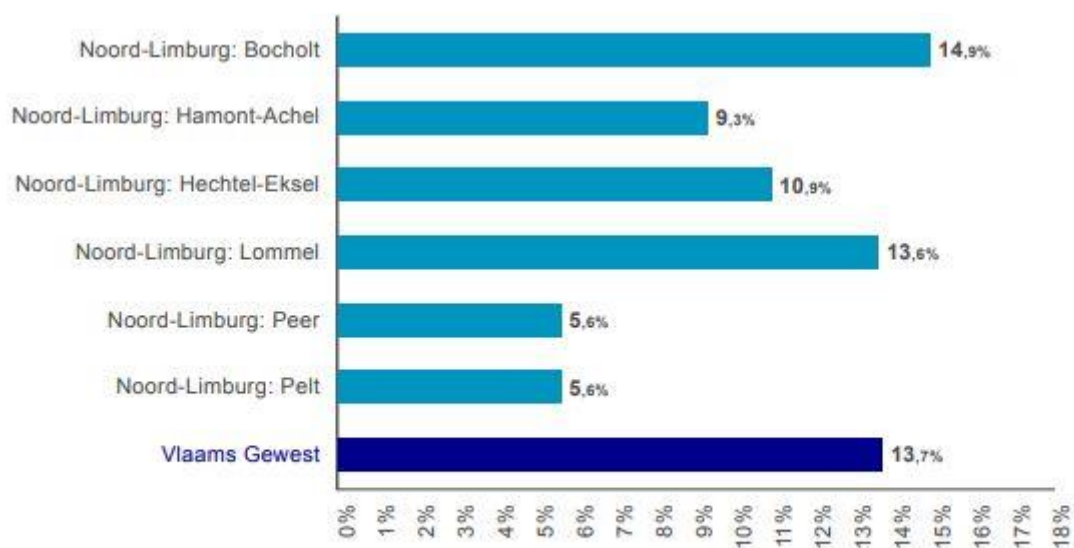
Bron: VDAB en Rijksregister | provincies.incijfers.be

1.3.4 Kansarmoede-index Kind en Gezin

De kansarmoede-index van Kind en Gezin is een inschatting van het aandeel kinderen van 0 tot 3 jaar dat opgroeit in een kansarm gezin. Omdat het om kleine aantallen gaat, neemt Kind en Gezin hiervoor een gemiddelde over drie jaar. De kansarmoede wordt ingeschat door de regioverpleegkundigen tijdens de contacten bij gezinnen aan huis. Een gezin dat op minstens drie van de onderstaande criteria scoort, wordt daarbij beschouwd als kansarm:

- het maandinkomen van een gezin
- de arbeidssituatie van de ouders
- de opleiding van de ouders
- de huisvesting
- de ontwikkeling van de kinderen
- de gezondheid

De kansarmoede-index van Kind en Gezin bedraagt **13,7** voor het **Vlaams Gewest**. De waarden voor de gemeenten van de ELZ Noord-Limburg variëren van **5,6 in Noord-Limburg: Peer** tot **14,9 in Noord-Limburg: Bocholt**. De kansarmoede-index van Kind en Gezin is niet beschikbaar op het niveau van de eerstelijnszones.

Grafiek 15 | Kansarmoede-index Kind en Gezin (2020)

Bron: Opgroeien | provincies.incijfers.be

1.4 Sociaal-culturele ontwikkelingen

1.4.1 Informele zorg

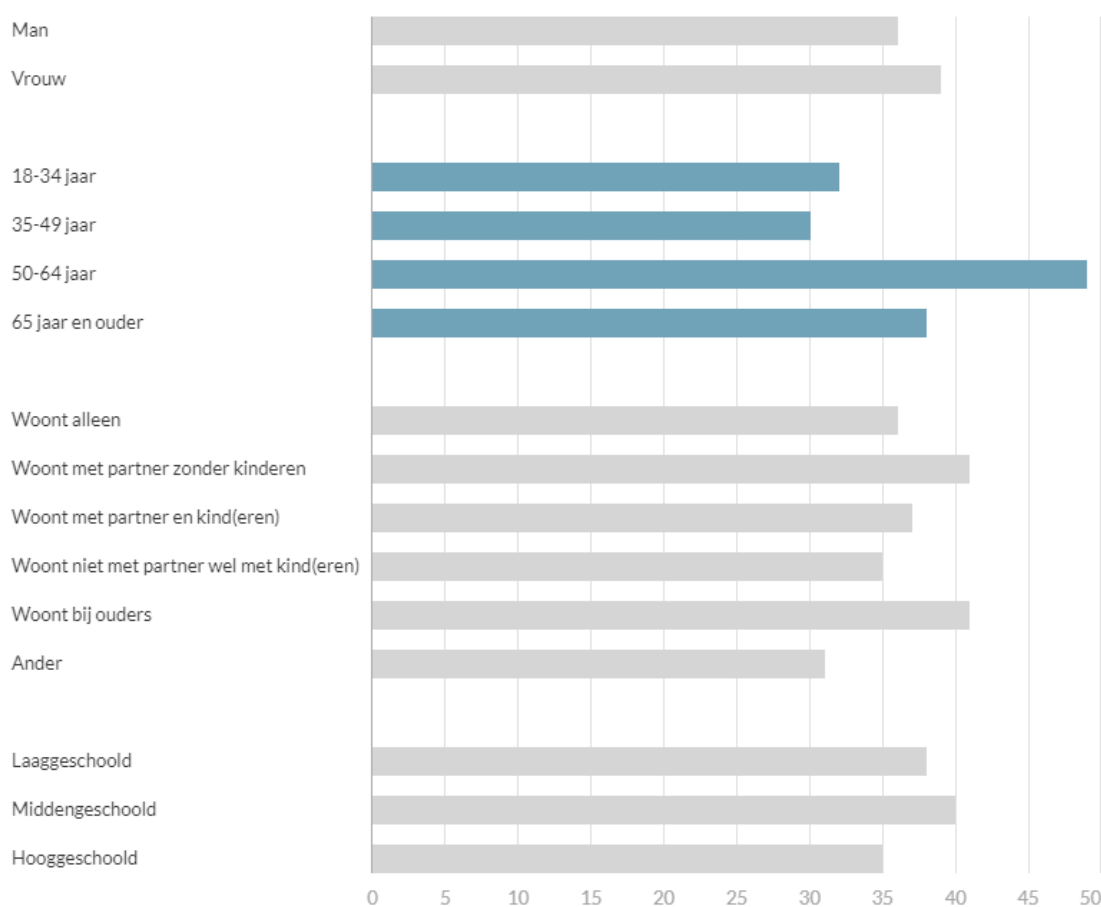
Goede zorg krijgt in Vlaanderen mee vorm door de belangeloze inzet van vele mantelzorgers. Ze geven zin en kleur aan het leven van de zorgbehoevende. Zij bieden mensen met een zorgnood, met hun kwetsbaarheden en mogelijkheden, de kans om de zorg geïntegreerd in de leefomgeving van hun keuze te laten verlopen. Meer zorg in en door de maatschappij is ook betere zorg en een betere kwaliteit van leven.

Intensieve informele zorg vaakst verleend door 50- tot 64-jarigen

Naar achtergrondkenmerken waren in het voorjaar 2022 weinig betekenisvolle verschillen op vlak van het geven van intensieve informele zorg. Er is enkel een verschil naar leeftijd. De leeftijdsgroep van 50 tot 64 jaar haalt het hoogste percentage (49%). Bij de 2 leeftijdsgroepen jonger dan 50 jaar ligt dat aandeel het laagst (respectievelijk 32% en 30%).

Minstens maandelijks informele zorg verleend door bevolking van 18 jaar en ouder naar achtergrondkenmerken Vlaams Gewest, voorjaar 2022, in %

Blauwe staven wijzen op statistisch significante verschillen

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Zie: 'Meer info over definities en bronnen'.

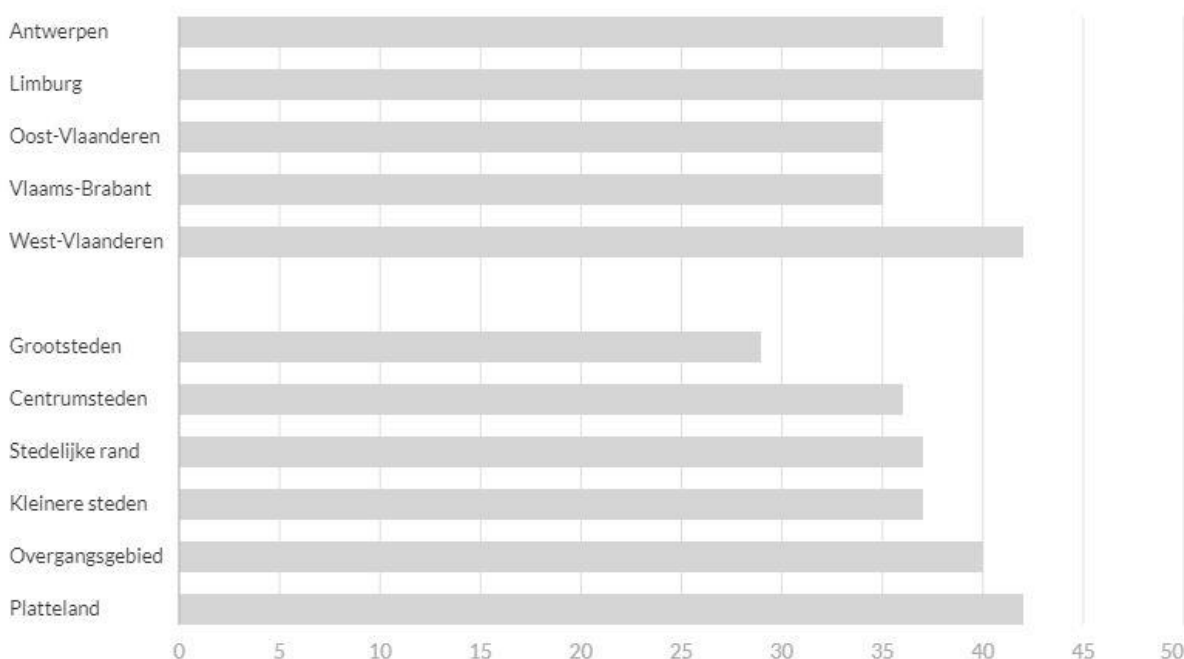
Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Provincie of urbanisatie geeft geen verschil naar aandeel intensieve informele zorgverleners

Naar provincie en urbanisatie blijken er geen betekenisvolle verschillen op vlak van intensieve informele zorg.

Minstens maandelijks informele zorg verleend door bevolking van 18 jaar en ouder naar woonplaats Vlaams Gewest, voorjaar 2022, in %

Blauwe staven wijzen op statistisch significante verschillen

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Zie: 'Meer info over definities en bronnen'.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Bron: [Statistiek Vlaanderen](#)

1.4.2 Vrijwilligers

1.4.2.1 Inzet van vrijwilligers in België

De vrijwillige inzet van burgers is van vitaal belang in onze samenleving. Vrijwilligers komen niet-ingevulde behoeften in de samenleving op het spoor en proberen daar iets aan te doen. Ook omgekeerd wordt vastgesteld dat het ook veel voordelen oplevert voor de vrijwilligers: ze voelen zich nuttig, delen wat ze kennen en kunnen en ontwikkelen sociale en andere voordelen.

- In 2019 waren meer dan 866.500 mensen actief als vrijwilliger (in de brede zin van het woord), dat is 9,2% van de bevolking. Dit cijfer omvat verschillende vormen van vrijwilligerswerk. Het gaat uiteraard om de vrijwillige inzet in een vereniging of een beweging, maar ook om informeel vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld in een familiaal, privé- of niet georganiseerd kader.
- Vrijwilligerswerk, zoals vastgelegd in de Belgische wet (zie inzet), dekt een beperkter spectrum aan burgeracties in een georganiseerd kader: vereniging, openbare dienst, sociale onderneming. Volgens deze definitie zijn er ruim 735.000 vrijwilligers in België, dat is 7,8% van de bevolking. De studie analyseert vrijwilligerswerk volgens de definitie in de Belgische wetgeving.

Inzet van vrijwilligers in België en de drie Gewesten van het land

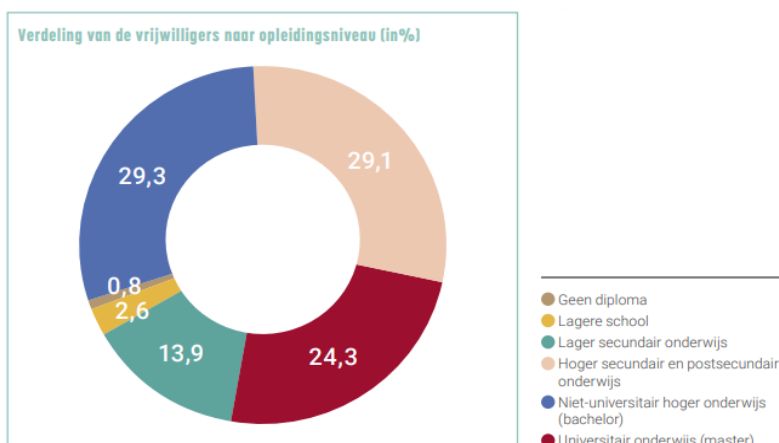
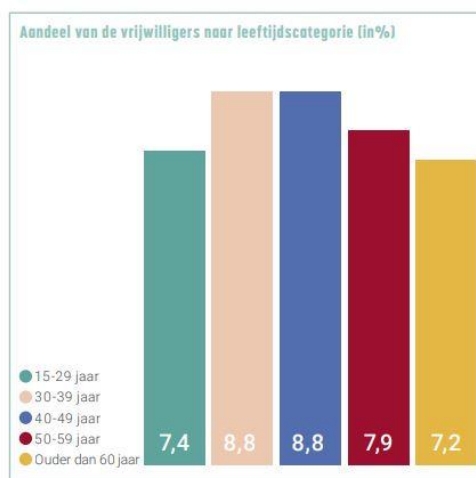
		Brussel	Vlaanderen	Wallonië	België
Vrijwillige inzet in een georganiseerd kader (in organisaties)	Aantal	61.969	478.210	195.560	735.739
	% bevolking	6,4%	8,8%	6,6%	7,8%
'Directe' of informele vrijwillige inzet (buiten organisaties)	Aantal	23.719	70.219	36.844	130.782
	% bevolking	2,5%	1,3%	1,2%	1,4%
Totaalcijfer vrijwillige inzet	Aantal	85.688	548.429	232.404	866.521
	% bevolking	8,9%	10,1%	7,8%	9,2%

1.4.2.2 Profiel van de vrijwilligers in België

Dit typeert de Belgische vrijwilligerspopulatie aan de hand van een aantal sociaal-demografische kenmerken zoals geslacht, leeftijd, opleiding en sociaal-economische situatie.

Ongeveer evenveel mannen als vrouwen zetten zich in als vrijwilliger voor verenigingen. 8,3% van de mannen is actief als vrijwilliger tegen 7,4% van de vrouwen – een statistisch niet-significant verschil.

Er zijn weinig opmerkelijke verschillen naar leeftijd. 8,8% van de 30-49-jarigen doet aan vrijwilligerswerk; deze leeftijdscategorie heeft daarmee het hoogste percentage. Bij zestigplussers is dat 7,2%.

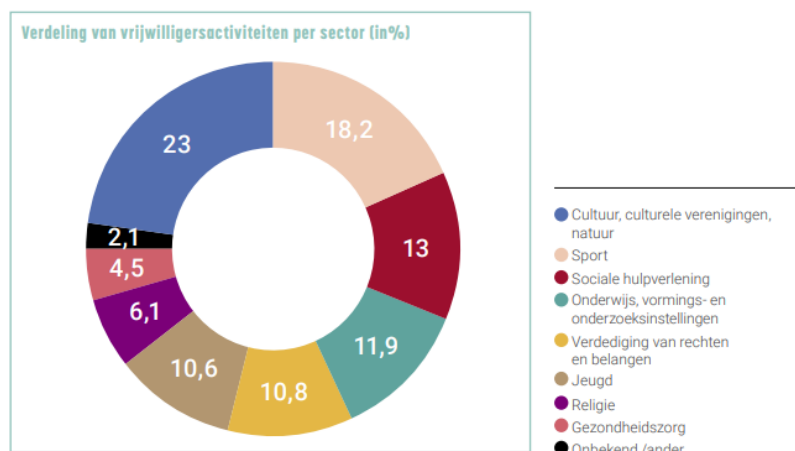
Maar omdat deze leeftijdscategorie een groot deel van de bevolking uitmaakt, tellen de zestigplussers de meeste vrijwilligers in hun rangen: bijna een op de drie vrijwilligers is ouder dan 60 jaar. Deze categorie presteert ook meer vrijwilligersuren dan gemiddeld.

De grootste verschillen stellen we vast op het vlak van diploma: deelname aan vrijwilligerswerk hangt nauw samen met het

opleidingsniveau. Meer dan de helft (53,6%) van het vrijwilligerswerk wordt gedaan door mensen die hoger onderwijs hebben gevolgd (bachelor of master) en een derde van de Belgische vrijwilligers heeft een diploma secundair onderwijs. Minder dan een vijfde (17,3%) heeft een diploma van het lager secundair onderwijs. Met andere woorden hoe hoger opgeleid, hoe groter de kans dat je vrijwilliger bent. Deze analyse wordt bevestigd door het socio-economische profiel van de vrijwilligers. 54,3% van de vrijwilligers is aan het werk en 22,8% is met pensioen. Werklozen maken 2,9% van het totaal uit.

1.4.2.3 In welke sectoren?

Vrijwilligers zijn actief in veel verschillende sectoren. In de eerste plaats steken ze hun energie in de culturele sector (23% van de vrijwilligersactiviteiten heeft plaats in deze sector), daarna in sportverenigingen (18,2%) en in de sociale hulpverlening (13%). Daarna volgen onderwijs, vorming en onderzoek (11,9%), de verdediging van rechten en belangen (10,8%) en jeugd (10,6%). Er zijn veel minder vrijwilligers actief in het religieuze domein (6,1%) en in de gezondheidssector (4,5%)

Het aantal vrijwilligers lijdt onder het COVID-19-effect

De studie over het vrijwilligerswerk is gebaseerd op cijfers van 2019; ze houdt dus geen rekening met de impact van de COVID-19-crisis. Nochtans **leert de Barometer van de Verenigingen 2020 dat tussen maart en september 2020 33% van de verenigingen hun aantal vrijwilligers met de helft zag terugvallen.** Een scherpe daling die deels te verklaren is door de leeftijd van de vrijwilligers van wie bijna een derde meer dan 60 jaar is (en dus meer risico loopt op een ernstige vorm van de ziekte). Deze afwezigheid woog zwaar op de werking van veel organisaties, vooral op de grotere die het vaakst een beroep doen op vrijwilligers. Zestigplussers steken bovendien meer tijd (gemiddeld 249 uur per jaar) in vrijwilligerswerk dan andere leeftijdscategorieën (147,6 uren per jaar voor 30-39-jarigen, in de staart van het peloton).

Bron van de volledige tekst rond vrijwilligers: [ZOOM vrijwilligerswerk NL \(kbs-frb.be\)](https://zoom.vrijwilligerswerk.nl/kbs-frb.be) en [Le volontariat en Belgique.pdf \(kbs-frb.be\)](https://zoom.vrijwilligerswerk.nl/kbs-frb.be).

1.5 Technologische ontwikkelingen

1.5.1 Digitale vaardigheden

De digitalisering van de maatschappij neemt elke dag toe. De ontwikkeling van digitale competenties in alle lagen van de bevolking en in alle sectoren vergt continue aandacht om de snelheid van de digitalisering het hoofd te bieden, maar ook om als regio een voorloper te kunnen zijn. Voor iedere burger zijn digitale basisvaardigheden noodzakelijk om volwaardig aan de maatschappij van vandaag en morgen te kunnen participeren. Denk hierbij aan digitale dienstverlening van vele organisaties, digitale platformen in het kader van gezondheidszorg...

Een niet te verwaarlozen percentage van de Belgen beschikt niet over voldoende digitale vaardigheden, of maakt zelfs geen gebruik van het internet. Uit onderzoek van de Koning Boudewijnstichting, Statbel en Statistiek Vlaanderen blijkt dat deze risicogroepen voornamelijk bestaan uit ouderen, laagopgeleiden, werkzoekenden en personen met een laag inkomen.

Onze Eerstelijnszone telt 124.397 inwoners, waarvan maar liefst 21,2% 65 jaar en ouder is. Velen van hen (vooral 75-plussers) zijn maar tot 14 jaar naar school gegaan en zijn dus laaggeschoold.

Inkomen 1-15.000 € (aandeel in totale bevolking)	
Bocholt	18,6%
Hamont-Achel	19,9%
Hechtel-Eksel	18,2%
Lommel	18,5%
Peer	17,4%
Pelt	17,8%

Voor België is de armoedegrens een inkomen van € 13.023 netto per jaar, ofwel € 1.085 netto per maand voor een alleenstaande, of € 27.348 netto per jaar of € 2.279 netto per maand voor een huishouden van twee volwassenen en twee kinderen (< 14 jaar). Binnen de Eerstelijnszone bevindt minstens 5% van de inwoners zich in een financieel precaire situatie. Maar liefst 18% beschikt over een laag inkomen.

	Aantal NWWZ	Aandeel laaggeschoolde NWWZ
Bocholt	330	45,8%
Hamont-Achel	368	41,3%
Hechtel-Eksel	327	39,4%
Lommel	942	41,2%
Peer	326	41,7%
Pelt	739	38,4%

Een lager opleidingsniveau leidt, via de arbeidsmarkt, tot een hoger armoederisico. Laagopgeleiden hebben een armoederisico dat bijna dubbel zo hoog is als dat van mensen met een gemiddelde opleiding, en bijna 4 keer hoger dan hoogopgeleiden. Voor de totale bevolking zijn er geen recente cijfers beschikbaar over het opleidingsniveau. Wel stellen we vast dat van de werkzoekenden in onze regio ruim 40% laaggeschoold is.

Digitale vaardigheden

Diverse factoren hebben een bepalende impact op de digitale vaardigheden van mensen: het **opleidingsniveau**, het niveau van het **inkomen**, de **leeftijd** en (geen) **werk** (hebben). Mensen met een laag opleidingsniveau, met de laagste inkomens, senioren en werkzoekenden zijn de groepen bij wie het niveau van de digitale vaardigheden het laagst is. Als deze diverse variabelen **gecombineerd** voorkomen, wordt de kwetsbaarheidsgraad alarmerend hoog.

Dit cijferonderzoek geeft aan dat maar liefst 30% van onze bevolking zich in een **risicogroep** bevindt betreffende digitale uitsluiting. Vertalen we dit naar het aantal inwoners van de Eerstelijnszone, dan zouden ongeveer 37300 inwoners zich in de risicogroep voor digitale uitsluiting bevinden.

Uit de omgevingsanalyse digibanken Welzijnsregio Noord-Limburg

1.6 Ecologische ontwikkelingen

1.6.1 Zorg- en welzijnsaanbod

We geven hier informatie over het zorgaanbod voor ouderen en de capaciteit van de kinderopvang voor baby's en peuters.

In het **zorgaanbod voor ouderen** bekijken we de aanbodratio van de woonzorgcentra (WZC) en de dagverzorgingscentra (DVC). Een aanbodratio is de verhouding tussen de gerealiseerde capaciteit en het aantal ouderen in de desbetreffende leeftijdsgroep. We maken telkens een onderscheid tussen de leeftijdsgroepen van 65 jaar en ouder en 80 jaar en ouder.

In het werkingsgebied van **ELZ Noord-Limburg** zijn er per 100 65-plussers **4,6** plaatsen in de WZC. Berekend per 100 80-plussers betreft het **16,1** plaatsen.

Het aanbod in de DVC is geringer, de aanbodratio wordt hier berekend per 10.000 mensen in de desbetreffende leeftijdscategorie. Per 10.000 65-plussers zijn er in het werkingsgebied van **ELZ Noord-Limburg 3,0** plaatsen DVC. Per 10.000 80-plussers bedraagt de capaciteit van de DVC **10,6**.

Verder kijken we bij het zorgaanbod naar de gepresteerde uren gezinszorg. Een dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg helpt thuis met persoonsverzorging, hulp in het huishouden, de schoonmaak, soms ook oppas en hulp bij karweitjes. Bij de gezinszorg weten we hoeveel uren er gemiddeld bij cliënten van een bepaalde leeftijdsgroep werden gepresteerd. Bij de cliënten van 65 jaar of ouder wordt gemiddeld genomen **8,9** uren gezinszorg per jaar gepresteerd. Dat aantal is in het werkingsgebied van **ELZ Noord-Limburg ongeveer even hoog** als gemiddeld in het **Vlaams Gewest**. Wanneer we de gepresteerde uren bij de 80-plussers bekijken (t.o.v. alle 80-plussers in het gebied), dan stellen we vast dat er in **ELZ Noord-Limburg** gemiddeld **23,1** uren gezinszorg per jaar worden gepresteerd. Dit aantal is **hoger** dan gemiddeld in het **Vlaams Gewest**.

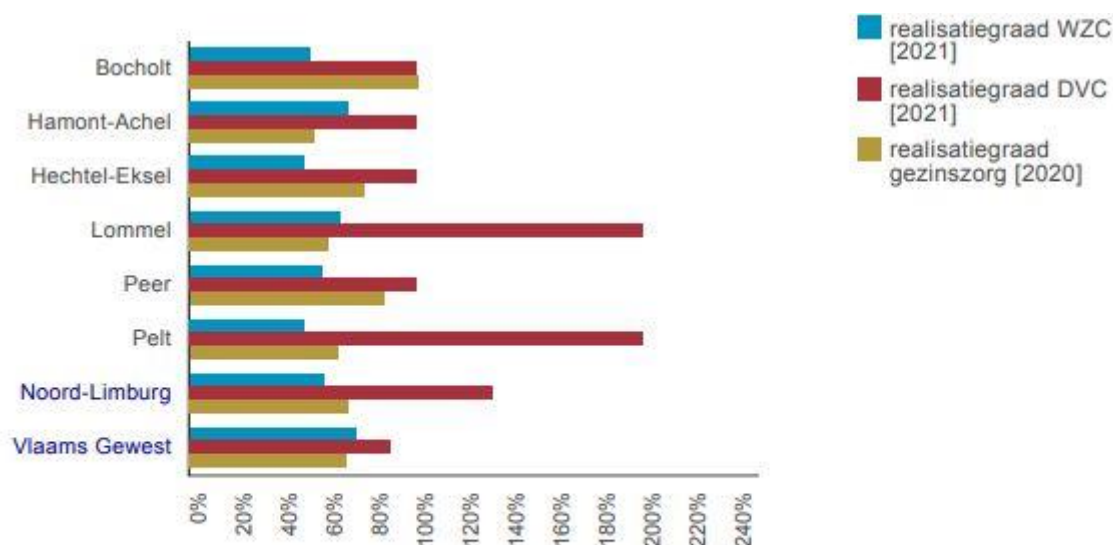
Grafiek 16 toont voor de drie zorgvormen de realisatiegraad: het aantal bedden, plaatsen of uren die effectief gerealiseerd zijn, t.o.v. het aantal bedden, plaatsen of uren die volgens de leeftijdsstructuur van de bevolking nodig zouden zijn. De realisatiegraad bij de WZC ligt in **ELZ Noord-Limburg lager** dan die van het **Vlaams Gewest**. Voor de DVC ligt de realisatiegraad **hoger** dan in het **Vlaams Gewest**. Bij de gezinszorg ligt de realisatiegraad **hoger** dan in het **Vlaams Gewest**.

Tabel 12 | Zorgaanbod voor ouderen

	aanbodratio WZC (t.o.v. inwoners 65+) [per 100] [2021]	aanbodratio WZC (t.o.v. inwoners 80+) [per 100] [2021]	aanbodratio DVC (t.o.v. inwoners 65+) [per 10.000] [2021]	aanbodratio DVC (t.o.v. inwoners 80+) [per 10.000] [2021]	gepresteerde uren GZ bij cliënten 65+ (t.o.v. inwoners 65+) [ratio] [2020]	gepresteerde uren GZ bij cliënten 80+ (t.o.v. inwoners 80+) [ratio] [2020]
Bocholt	4,0	14,6	3,5	13,1	13,8	34,8
Hamont-Achel	6,1	19,4	3,0	9,6	7,2	16,4
Hechtel-Eksel	3,7	13,3	4,1	14,8	10,0	29,7
Lommel	5,0	18,7	2,7	10,1	7,9	21,3
Peer	4,6	16,0	3,1	10,7	12,0	33,7
Pelt	4,0	13,4	2,8	9,4	7,1	17,0
Noord-Limburg	4,6	16,1	3,0	10,6	8,9	23,1
Vlaams Gewest	6,0	19,9	2,3	7,7	9,3	21,7

Bronnen: Agentschap Zorg en Gezondheid | provincies.incijfers.be
Agentschap Zorg en Gezondheid - Vesta systeem van elektronische gegevensuitwisseling

Grafiek 16 | Realisatiegraad van het zorgaanbod voor ouderen

Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid | provincies.incijfers.be, Agentschap Zorg en Gezondheid - Vesta systeem van elektronische gegevensuitwisseling

Voor een meer uitgebreide selectie van gegevens over het aanbod van ouderenzorg, verwijzen we naar het [rapport ouderenzorg](#).

In het werkingsgebied van **ELZ Noord-Limburg** zijn er **1.410** plaatsen in de kinderopvang voor baby's en peuters. Dit betekent dat er voor **41,4%** van de 0-2 jarigen een opvangplaats beschikbaar is. Het kinderopvangaanbod (aantal opvangplaatsen per 100 0-2 jarigen) voor baby's en peuters ligt **lager** in **ELZ Noord-Limburg** dan gemiddeld in het **Vlaams Gewest**.

Bij opvangplaatsen met inkomenstarief wordt de kostprijs van de kinderopvang berekend op basis van het inkomen van de ouders. **85,7%** van de opvangplaatsen in **ELZ Noord-Limburg** zijn met inkomenstarief. Dit aandeel is **hoger** dan gemiddeld genomen in het **Vlaams Gewest**.

Tabel 13 | Aanbod kinderopvang voor baby's en peuters (2021, [zie voetnoot 1](#))

	opvangplaatsen B&P (toestand 31/12/jaar-1) [aantal]	opvangplaatsen B&P per 100 kinderen 0-2 jaar (toestand 31/12/jaar-1) [per 100]	opvangplaatsen B&P met inkomenstarief (t.o.v. opvangplaatsen voor B&P) (toestand 31/12/jaar-1) [%]
Bocholt	125	32,7	100,0
Hamont-Achel	124	31,9	79,9
Hechtel-Eksel	130	35,9	80,8
Lommel	425	49,0	87,3
Peer	166	38,4	86,1

Pelt	440	45,3	83,2
Noord-Limburg	1.410	41,4	85,7
Vlaams Gewest	88.219	45,3	76,7

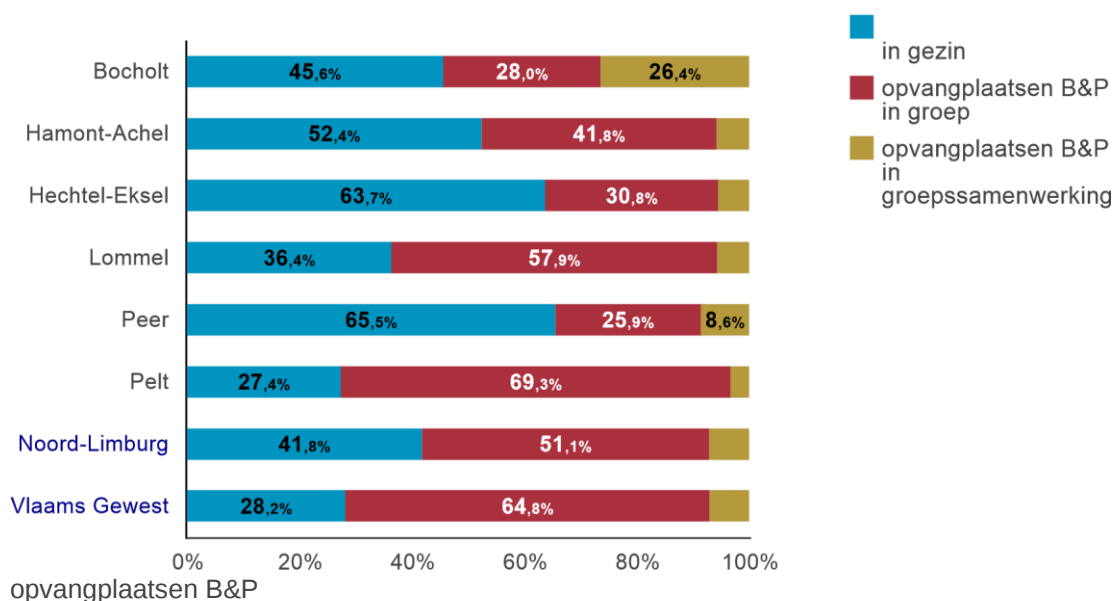
Bron: Opgroeien | provincies.incijfers.be

Tot slot bekijken we nog onder welke vorm de opvang aangeboden wordt.

- Gezinsopvang: opvang voor maximum 8 tegelijk aanwezige kinderen
- Groepsopvang: opvang voor minimaal 9 tegelijk aanwezige kinderen. Leefgroepen bestaan uit maximaal 18 kinderen.
- Groepsopvang samenwerking specifieke vorm van groepsopvang door onthaalouders met een eigen statuut die met 2 of 3 samenwerken op één locatie.

In **ELZ Noord-Limburg** zijn **41,8%** van kinderopvangplaatsen gezinsopvang, **51,1%** van de opvang gebeurt onder de vorm van groepsopvang, **7,1%** van de opvangplaatsen bevindt zich in een groepssamenwerking.

Grafiek 17 | Soort kinderopvang, % t.o.v. totaal opvangplaatsen voor baby's en peuters (2021, zie voetnoot 1)

Bron: Opgroeien | provincies.incijfers.be

1. Opgelet: de cijfers over kinderopvangplaatsen van 2021 geven de situatie weer van 31/12/2020; op de website van Kind en Gezin staan deze onder het jaartal 2020.

1.6.2 Mobiliteit

We hebben slechts beperkte cijfers gevonden met betrekking tot mobiliteit. In onderstaande tabel zien we dat we onder het Vlaamse gemiddelde zitten m.b.t. de verplaatsingen met het openbaar vervoer naar de school of het werk en boven het Vlaamse gemiddelde m.b.t. het gebruik van de auto voor deze essentiële verplaatsingen. Belangrijk is dat de (potentiële) PZON's vinden dat er onvoldoende openbaar vervoer aanwezig is binnen onze eerstelijnszone.

MOBILITEIT								
	Lommel	Bocholt	Hamont-Achel	Peer	Hechtel-Eksel	Neerpelt	Overpelt	Vlaams gemiddelde
Cijfers 2017*								
Modale verdeling naar dominant vervoersmiddel voor verplaatsingen MET HET OPENBAAR VERVOER tussen woonplaats en school/werk, volgens aandeel van de inwoners	12%	9%	9%	6%	12%	8%	6%	16%
Modale verdeling naar dominant vervoersmiddel voor verplaatsingen MET DE AUTO tussen woonplaats en school/werk, volgens aandeel van de inwoners	67%	73%	64%	74%	69%	65%	72%	59%
Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende openbaar vervoer is in de buurt	44%	32%	53%	42%	49%	48%	71%	64%

*Bron: Logo Limburg

Preventieve gezondheidscijfers Lommel (maart 2019)

Preventieve gezondheidscijfers Bocholt (maart 2019)

Preventieve gezondheidscijfers Hamont-Achel (maart 2019)

Preventieve gezondheidscijfers Peer (maart 2019)

Preventieve gezondheidscijfers Hechtel-Eksel (maart 2019)

Preventieve gezondheidscijfers Pelt (maart 2019)

Wagenbezit per huishouden

Er verscheen een artikel over het wagenbezit per huishouden ([Wagenbezit per huishouden | Statbel \(fgov.be\)](#)). Hieruit blijkt dat in 2020 49,7% van de alleenwonenden geen wagen en 47,0% van hen bezat er één. Van de koppels zonder inwonend kind had 12,6% geen wagen en 57,3% één. Deze cijfers dalen tot respectievelijk 9,6% en 36,9% voor koppels met ten minste één inwonend kind. Omgekeerd stijgt het aandeel van koppels met drie of meer wagens van 4,5% voor koppels zonder inwonend kind tot 14,1% voor koppels met inwonende kinderen.

Dit staat in contrast met eenoudergezinnen, waarvan slechts 3,7% drie of meer wagens heeft. **30,0% van hen heeft daarentegen helemaal geen wagen** en 50,4% heeft één wagen.

Omwille van het uitgestrekt gebied is het belangrijk dat we blijven inzetten op goede bereikbaarheid voor zorg en welzijnsnoden voor de PZON.

1.7 Conclusie

Om uit bovenstaande omgevingsanalyse de juiste conclusies te trekken met betrekking tot onze visie en missie houden we rekening met de 7B's van toegankelijkheid: bruikbaarheid, beschikbaarheid, betaalbaarheid, bereikbaarheid, bekendheid, begrijpbaarheid en betrouwbaarheid (meer info, zie website: [De zeven B's van de toegankelijkheid \(vvsq.be\)](http://vvsq.be)).

De afgelopen 2 jaar is, mede door de corona-crisis, de kracht van een sterk netwerk dat effectief en innovatief samenwerkt gebleken. Dit moeten we vasthouden en nog verder inbedden en uitbreiden naar de achterban om elkaar en elkaars expertise nog beter te leren kennen. Het is belangrijk om via korte lijnen elkaar te vinden om zo kwalitatieve, geïntegreerde en toegankelijke zorg op maat te realiseren voor de PZON, waarbij de PZON centraal staat in het stellen van zijn eigen noden en prioriteiten.

Dit zal nodig zijn voor de vele uitdagingen waar we voor staan.

Zoals in het vorig beleidsplan aangegeven, toont de omgevingsanalyse ons dat we relatief goed zitten wat betreft de kwetsbaarheidsindicatoren in onze Eerstelijnszone. In deze VUCA maatschappij mogen we niet uit het oog verliezen dat er een grote groep is die net boven de grens van kwetsbaarheid hangt en door kleine zaken bij de kwetsbare groep terecht komt (bv door de stijgende prijzen (voeding, brandstof, gezondheidskosten...), gedigitaliseerde bereikbaarheid, online-platformen, ...).

Het blijft een feit dat we een heel uitgestrekt (landelijk) werkingsgebied hebben. Er is een sterke toenemende vergrijzing en verzilvering die in de nabije toekomst op ons afkomt, zeker met de grote groep van 50-59-jarigen die in onze ELZ wonen. We zitten nu al met een hogere grijze druk. We zullen er rekening mee moeten houden dat deze grijze druk de komende jaren enkel maar gaat stijgen. De stijging in het aantal ouderen (65 jaar en ouder) brengt ook meer ouderdomsziekten en dementie met zich mee. De druk op de 'sandwichgeneratie' (de veertigers en vijftigers met opgroeiende kinderen, die ook instaan voor mantelzorg van de ouderen) zal hierdoor sterk toenemen.

De uitdagingen voor ELZ Noord-Limburg zijn:

- Inspelen op de toenemende vergrijzing zodat we niet achter de feiten lopen: inzetten op dementievriendelijke gemeenten, buurten, netwerkvorming rond en met de PZON om langer thuis te kunnen wonen....
- Aansluitend op het eerste punt: kijken hoe we kunnen omgaan met de wachtlijsten van zorg en welzijnszorg alsook voor ondersteunende diensten zoals klusdiensten, poetshulpen,...
- Ondersteuning bieden aan de sandwich-generatie die dit gaat moeten opvangen. Dit door beschikbare, begrijpbare en betrouwbare info aan te bieden als men geconfronteerd wordt om als mantelzorger op te treden.
- Inzetten op de 'levenskwaliteit van de patiënt', waarbij levenskwaliteit over meer gaat dan ziekte en gezondheid. Het bevat tal van aspecten die aanleunen bij welzijn en welbevinden. De focus verschuiven van ziektebeeld naar een echt gezondheidsbeleid met klemtoon op preventie, gezondheidsopvoeding en gezondheidsbevordering in alle beleidsdomeinen.
- Inzetten op een sterk netwerk met en rond de PZON door opstart van buurtprojecten/initiatieven, ...
- Inzetten op meekunnen met de digitalisering. Er zijn verschillende snelheden waarin groepen zich al dan niet digitaliseren, waarbij een groot verschil merkbaar is volgens opleidingsniveau, leeftijd en geslacht.
- Inzetten op bereikbaarheid: in 2020 bezat 49,7% van de alleenwonenden geen wagen. Door digitalisering worden heel veel fysieke kantoren gesloten waardoor de afstand om tot een fysiek kantoor te geraken steeds grote wordt. Hierdoor moeten we blijven inzetten in goede communicatie via de juiste kanalen over alternatieve vervoersmiddelen zoals de minder mobiele centrale, mobi-punten,...
- Inzetten op communicaties naar organisaties i.v.m. beperkte fysieke toegankelijkheid van de zorg en welzijn zodat dit voor de PZON bereikbaar blijft met betrouwbaarheid van openingsuren, voldoende beschikbaarheid van personeel,...

- Aandacht hebben voor de vrijwilligers. Er zijn heel veel initiatieven/organisaties die steunen op vrijwilligers.
- Korte lijnen onderhouden met organisaties die met kwetsbare doelgroepen werken zodat deze organisaties aan ELZ Noord-Limburg hun knelpunten signaleren.
- De cijfers rond het aantal GGZ-cliënten blijft ons zorgen baren, zeker na de corona-crisis. Conventie rond de eerstelijnspsychologische zorg wordt door ELZ NL ook heel erg ondersteund, maar we willen ook breder inzetten op de stijgende bezorgdheid rond GGZ-problematieken.
- sensibiliseren rond mondverzorging zeker bij de oudere bevolking met als uitdaging de wachtlijsten bij de tandartsen. “Jong geleerd is oud gedaan” : vandaar inzetten op alle burgers van ELZ NL zodat het een ingebakken gewoonte is om jaarlijks op controle te gaan bij de tandarts

Ook in 2023 zal ELZ Noord-Limburg zich blijven inzetten op toegankelijkheid (met de 7B's) waarbij we voorgaande acties rond community building, bekendheid van de sociale kaart, preventiebeleid zeker zullen verder zetten. Verder willen we ons nog meer toeleggen in het up to date houden van kwetsbare doelgroepen, inzetten op de stijgende GGZ-problematiek alsook de buurtinitiatieven in onze ELZ goed in kaart brengen, meer bekendheid geven van buurtinitiatieven in ons netwerk van zorg- en welzijnsverstrekkers voor zorg op maat in de nabijheid van de PZON.